

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha 2018

Vlastimil Jurečka

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav Dálného východu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vlastimil Jurečka

Role studentského hnutí v procesu demokratizace Korejské republiky v 70. a 80. letech

**The Role of the Student Movement in the Democratization
Process of the Republic of Korea in '70s and '80s**

Praha 2018 vedoucí práce: Mgr. Marek Zemánek, M.A., Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě bych rád srdečně poděkoval Mgr. Marku Zemánkovi, M.A., Ph.D. za cenné rady a trpělivost při vedení této práce. Poděkování patří i mé rodině, kamarádům a příteli.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

Podpis.....

Obsah

I AM THE PEOPLE, THE MOB	6
I. ÚVOD	7
II. DEMOKRATIZACE	9
II.1 TEORETICKÉ MODEL Y VYSVĚTLUJÍCÍ DEMOKRATIZACI.....	10
II.2 TYPOLOGIE PŘECHODŮ K DEMOKRACII	12
III. LIDOVÁ Hnutí	17
III.1 TEORIE KOLEKTIVNÍHO CHOVÁNÍ.....	18
III.2 TEORIE MOBILIZACE ZDROJŮ, POLITICKÝCH PŘÍLEŽITOSTÍ	19
IV. POČÁTKY STUDENTSKÉHO Hnutí V KOREJI	23
IV.1 TEORIE VANGUARD IN A VACUUM.....	23
IV.2 BOJ ZA NEZÁVISLOST	24
IV.3 BOJ ZA DEMOKRACII.....	27
IV.4 TEORIE KRIZE HISTORICKÉ SUBJEKTIVITY	35
V. 70. LÉTA – CESTA KE KWANGDŽU.....	37
VI. KWANGDŽU.....	50
VI.1 IDEOLOGICKÝ ZVRAT PO KWANGDŽU	57
VI.1.1 <i>Debata o společenské struktuře</i>	57
VI.1.2 <i>Antiamerikanismus</i>	59
VI.1.3 <i>Čučche</i>	62
VII. ČERVNOVÝ BOJ ZA DEMOKRACII.....	64
VIII. ZÁVĚR.....	71
VIII.1 DEMOKRATIZACE	71
VIII.2 LIDOVÁ Hnutí.....	72
VIII.3 VZNIK A ROLE STUDENTSKÉHO Hnutí	73
IX. TECHNICKÉ POZNÁMKY A BIBLIOGRAFIE.....	74
IX.1 TRANSKRIPCE A PŘEK LAD	74
IX.2 BIBLIOGRAFIE	74
IX.3 SEZNAM SCHÉMAT A OBRAZOVÉHO MATERIÁLU.....	79
X. ABSTRAKT	80

I Am the People, the Mob

CARL SANDBURG

I am the people—the mob—the crowd—the mass.

Do you know that all the great work of the world is done through
me?

I am the workingman, the inventor, the maker of the world's
food and clothes.

I am the audience that witnesses history. The Napoleons come
from me and the Lincolns. They die. And then I send
forth more Napoleons and Lincolns.

I am the seed ground. I am a prairie that will stand for much
plowing. Terrible storms pass over me. I forget. The
best of me is sucked out and wasted. I forget. Everything
but Death comes to me and makes me work and give up
what I have. And I forget.

Sometimes I growl, shake myself and spatter a few red drops for
history to remember. Then—I forget.

When I, the People, learn to remember, when I, the People, use
the lessons of yesterday and no longer forget who
robbed me last year, who played me for a fool—then
there will be no speaker in all the world say the name:
“The People,” with any fleck of a sneer in his voice or
any far-off smile of derision.

The mob—the crowd—the mass—will arrive then.

I. Úvod

V předkládané práci se zaměřuji na fenomén studentských hnutí coby aktérů politické změny v nedemokratických režimech. Cílem této práce je analyzovat jakým způsobem se studenti podíleli na procesu demokratizace Koreje v 70. a 80. letech minulého století, zařadit jejich aktivitu do širšího kontextu soudobých hnutí a pokusit se zhodnotit jejich účast na procesu samotném.

Důvodů, proč jsem se rozhodl v této práci zabývat civilní společností a občanskou neposlušností ve formě lidových hnutí je hned několik. Prvním z důvodů je aktuálnost, neboť jsem měl možnost pobývat v Koreji právě v době, kdy vrcholily nenásilné masové demonstrace proti tehdejší prezidentce Pak Kün-hje, které vedly k jejímu odvolání z úřadu. Druhým důvodem je důležitost tohoto fenoménu studentů v čele boje za demokracii, jež je evidentní z odkazů, jež zanechala studentská hnutí v mnoha zemích. Za třetí, i když je tématika demokratizace mezi českými akademiky populárním tématem, většina prací pochází z katedry politologie a zaměřuje se na analýzu ekonomických faktorů a současně opomíjí hlubší socio-historický a kulturní kontext.

Při popisu historických událostí a činnosti jednotlivých hnutí vycházím především z dobových novinových článků a záběrů zveřejněných v dokumentárním cyklu KBS *Jöngsang sillok*, dokumentu *80njön 5wöl, pchurün nunüi mokkjökča*, fotografií, a rozhovorů s aktivisty zachycených v knihách a memoárech.

S ohledem na publikaci této práce v rámci oboru Koreanistiky nebudu bezduše popisovat soudobý historický vývoj jako takový a namísto toho tento prostor využiji na seznámení čtenáře s teoriemi na polích tranzitologie a studií zaměřených na lidová hnutí, jelikož cílem práce je vysvětlit proč a jak studentská hnutí vznikají, co dělají a zhodnotit jejich roli a funkci v procesu tranzice.

Ve čtvrté kapitole se věnuji příčinám vzniku fenoménu studentských hnutí v čele procesu demokratizace na základě dvou teorií, Vanguard in a Vacuum a teorie krize historické subjektivity.

V následující kapitole, poskytující socio-historický kontext, se naopak spíše zaměřím na znázornění souvislostí a sociokulturních změn coby posunů na Tillyho ose demokratizace, jež jsou obecně považovány za přínosné pro proces demokratizace.

Stejně tak se vyhýbám snahám o podrobnou charakteristiku jednotlivých organizací, jelikož vzhledem k nestabilitě politické situace nezdůraznila forma nad obsahem. Namísto tohoto popisu se zaměřuji na zachycení ideologického vývoje studentského hnutí po Kwangdžu a jeho vlivu na úspěch Červnového boje za demokracii z roku 1987.

V závěru práce shrnuji nejdůležitější poznatky a pokouším se zhodnotit proces demokratizace a vliv studentů na jeho průběh.

II. Demokratizace

Demokratizací se zabývá vědní obor tranzitologie, jež spadá převážně do oblasti politologie, a který se zabývá změnou politických systémů. Počátky této disciplíny můžeme nalézt na konci šedesátých let 20. století a k významné profilaci došlo v letech devadesátých, kdy bylo publikováno množství důležitých studií.

Samotný pojem demokratizace je považován některými politology za problematický, jelikož zahrnuje výsledek procesu, jež, jak poukazuje Adam Przeworski a koneckonců i historie Korejské republiky, nemusí vždy nutně vyústit v demokracii. Proto tedy Przeworski v knize *Democracy and the Market*¹ přechod popisuje jako strategickou situaci vznikající s kolapsem diktatury, avšak, protože je situace velmi často otevřená, bylo by podle něj lepší hovořit nikoliv o přechodech k demokracii, nýbrž o nejistých odchodech diktatur.

Politolog Leonardo Morlino ve své knize *Changes for Democracy: Actors, Structures, Processes*² přechod k demokracii charakterizuje jako přechodné období mezi nedemokratickým režimem a ustálením demokracie, kdy se jedná o dobu institucionální fluktuace a nejistoty, během níž hraje prim konfrontace zájmů, programů a politických strategií různých aktérů, hledajících své místo na pohyblivé politické scéně. Právě tento úhel pohledu je kritický pro moderní tranzitologii.

Pro usnadnění porozumění této práci se proto pokusím seznámit čtenáře s teoriemi na poli tranzitologie, pomocí kterých se každý z politologů snažil po svém uchopit proces tranzice a porozumět mu, avšak jen do míry, jež je pro potřeby práce nutné.

¹ PRZEWORSKI, Adam. *Democracy and the market: political and economic reforms in Eastern Europe and Latin America*. New York: Cambridge University Press, 1991. ISBN 9780521423359.

² MORLINO, Leonardo. *Changes for democracy: actors, structures, processes*. Oxford: Oxford University Press, 2011. ISBN 9780199572533.

II.1 Teoretické modely vysvětlující demokratizaci

Jedním z teoretických modelů pokoušejících se o vysvětlení, proč a za jakých podmínek dochází k demokratizaci je takzvaný modernizační přístup. Počátky této teorie můžeme hledat v tezích Seymoura Martina Lipseta publikovaných v knize *Political Man*³. V první kapitole zvané *The Conditions of the Democratic Order* zmiňuje faktory, jež podle něj mají největší vliv na rozvoj a udržení demokracie. Za kritické považuje industrializaci, urbanizaci, vzdělanost obyvatel a jejich bohatství. Právě tento přístup byl jedním z nejuznávanějších na poli tranzitologie, avšak jen do doby, než se začaly objevovat země, jež tento model zdánlivě popíraly. Konkrétně pak chudé Africké země, Indie, bohaté země jihovýchodní Asie, a v posledních letech také Turecko.

Na základě empirických zkušeností se změnami struktury politického uspořádání zvláště v Latinské Americe vzešla potřeba nahlížet na změnu politického systému jako na dynamický proces, zatímco dříve byla demokratizace chápána spíše jako produkt ekonomického a sociálního pokroku.⁴

Pro moderní chápání tranzice z pohledu společenských procesů je přelomovým dílem kniha *Democracy*,⁵ která zároveň slouží i jako odrazový můstek pro tuto práci. Autorem je americký sociolog a politolog Charles Tilly, jež sám bývá často označován za zakladatele sociologie 21. století. Tilly v této knize rozpracovává své dříve publikované názory na chápání demokracie a procesů s ní spojených.

³ LIPSET, Seymour Martin. *Political Man: The Social Bases of Politics*. Garden City, N.Y.: Doubleday & Company, 1960. ISBN 0801825229.

⁴ ORTEGA ORTIZ, Reynaldo Yunuen. *Democratic Transitions in Latin America*. *Oxford Bibliographies*. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199756223.

⁵ TILLY, Charles. *Democracy*. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 9780521701532.

Hned v předmluvě charakterizuje proces demokratizace takto: “Democratization is a dynamic process that always remains incomplete and perpetually runs the risk of reversal – of de-democratization. Closely related processes, moving in opposite directions, produce both democratization and de-democratization. [...] Popular struggle affects whether and how democratization comes to pass.”⁶

Již zde je tedy patrné, že Tilly, coby sociolog, nahlíží na proces demokratizace značně jinak, než tomu bylo u dřívějších tranzitologů navazujících na Lipseta, kteří zastávali statický náhled. Stejně tak na demokracii jako takovou Tilly nahlíží nikoliv jako na podmínku nebo konečný stav, ale popisuje ji jako osu, po které se jednotlivé státy neustále pohybují: „*A regime is democratic to the degree that political relations between the state and its citizens feature broad, equal, protected and mutually binding consultation.*“⁷

Namísto hledání obecných ekonomických podmínek a společných bodů v rámci kultury a institucionalizace nutných pro vznik a udržení se demokracie, jako tomu bylo u předchozích tranzitologů, Tilly popisuje tři hlavní procesy, jejichž alespoň částečná realizace tvoří předpoklad pro demokratizaci.

Prvním zmiňovaným procesem je integrace mezilidských sítí důvěry do veřejného politického života. Přesněji řečeno, vzájemné propojení jednotlivců a skupin sdílejících určité hodnoty a snažících se o dosažení společného cíle formou politické angažovanosti ve veřejné sféře. Často sem mohou patřit například obchodní diaspory, rodinné kruhy a přátelé, ale také náboženské skupiny, revoluční konspirátoři nebo sdružení věřitelů.⁸

Za druhé, demokratizace zůstává nemožnou za situace, kdy nerovnost ať už etnického původu, rasy, pohlaví, náboženského vyznání nebo jiná

⁶ TILLY, Charles. *Democracy*, s. xi-xii

⁷ Op. cit., s. 13-14 (kurzíva původní)

⁸ Op. cit., s. 74

přímo vede ke kategorickým rozdílům v politických právech a povinnostech jednotlivců. Pro umožnění alespoň částečné demokratizace přitom není nutné odstranění těchto nerovností, postačí zlepšení pozice níže postavených skupin či izolace těchto nerovností od politických procesů. Toho může být dosaženo zejména obecným zlepšením životní úrovně obyvatel, omezením soukromých ozbrojených sil nebo zavedením procesů jako je tajné hlasování a bezplatný, rovný přístup všech kandidátů k médiím.⁹

Třetím a posledním procesem je redukce autonomních silových center, obzvláště těch, jež disponují vlastními donucovacími prostředky. Příkladem může být například armáda, která za režimu vojenské junty vládne autonomně státu, nebo naopak jedná nezávisle a nespadá pod civilní dohled.¹⁰

Tilly také poukazuje na vztah mezi demokracií a tzv. *state capacity*, tedy schopností státu efektivně spravovat své území. Tvrdí, že ve státech, kde je *state capacity* příliš vysoká hrozí podryvání demokratizace. Na druhou stranu, ve státech, kde je správa území příliš neefektivní může tím spíše dojít k občanské válce nebo rozdrobení území mezi drobné tyrany. Mezi těmito dvěma extrémy se pak nachází centrální zóna, do níž spadaly všechny státy, jež demokratizací prošly, ať už se jedná o velké, střední nebo malé.¹¹

II.2 Typologie přechodů k demokracii

O vysvětlení procesu demokratizace pomocí analýzy vztahu státu a občanů se také již v 90. letech pokoušeli zástupci tranzitivního přístupu, konkrétně pak Samuel P. Huntington a Philippe C. Schmitter s Terry Lynn Karlovou.

⁹ TILLY, Charles. *Democracy*, s. 75

¹⁰ Op. cit., s. 76

¹¹ Op. cit., s. 184

Huntington v knize *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*¹² zdůrazňuje, že demokracie nevznikají na základě splnění obecných podmínek, ale činností politických lídrů a veřejnosti.¹³ Zároveň poukazuje na jev, kdy první pokusy o zavedení demokracie často končí neúspěchem, avšak slouží jako poučení pro pokus následující.¹⁴ Dále pak na základě komparace identifikuje tři zásadní vztahy: mezi vládou a opozicí, mezi vládními reformátory a odpůrci změn a mezi opozičními radikály a umírněnými. Podle těchto vztahů definuje čtyři typy přechodů: transformace, nahrazení, sjednaný přechod a intervence, kterou však aplikuje jen na případ Grenady, kdy došlo k vojenskému zásahu zvenčí.

V případě transformace je demokratizační proces odstartován vládnoucí elitou, jež v něm má dominantní úlohu a monitoruje změny. Základem procesu jsou tři podmínky, vládní reformátoři musí mít převahu nad odpůrci změn, v rámci opozice musejí převládat umírnění a režim musí mít převahu nad opozicí. Po čase dochází ke spolupráci mezi vládními reformátory a umírněnou opozicí a je tedy těžké tento proces odlišit od sjednaného přechodu. K iniciaci tohoto procesu může vládnoucí elitu vést několik faktorů:

- a) náklady na udržení moci jsou příliš vysoké,
- b) snaha omezit riziko ztráty moci tím, že alespoň zčásti vyslyší volání opozice,
- c) přehnaná sebedůvěra, kdy elita věří, že si dokáže udržet moc i v demokracii, jelikož si absenci odporu vykládají jako souhlas s jejich politikou,
- d) mezinárodní kontext, kdy mají v systému převahu demokratické mocnosti, což vytváří tlak na demokratizaci

¹² SAMUEL P. HUNTINGTON. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman: Univ. of Oklahoma Press, 1991. ISBN 9780806125169.

¹³ Op. cit., s. 107

¹⁴ Op. cit., s. 172

e) reformátoři věří, že demokracie je ta pravá forma vlády, kdy roli mohou hrát i ekonomické zájmy, což může nastat zejména generační výměnou v rámci nedemokratického režimu.

V případě nahrazení pak hlavní role patří opozici, jelikož reformátoři uvnitř režimu jsou buďto příliš slabí nebo se v něm vůbec nevyskytují. Starý režim se zhroutí nebo je svržen pod tlakem opozičních radikálů. Po pádu režimu následuje boj vítězných opozičních skupin o to, jaký bude nový režim a o moc v něm. Boj nemusí být nutně násilný či krvavý, avšak pravděpodobnost výskytu násilí je právě při Huntingtonově nahrazení největší.

U sjednaného přechodu, též přechodu transakcí, je demokratizace výsledkem společné akce režimu a opozice, jelikož je to v zájmu obou stran. Předpokladem je jistá rovnováha mezi silou vládnoucího režimu a opozice, jakož i nejistota na obou stranách v otázce, kdo by zvítězil v případě ostrého střetu, tudíž se riziko vyjednávání jeví jako nižší než riziko plynoucí z otevřené konfrontace. V případě neúspěchu jednání hrozí vítězství odpůrců změn v rámci režimu a převaha radikálů v rámci opozice, pravděpodobně s následkem růstu celkového napětí a ostré konfrontace. Proto mají reformátoři a umírněná opozice společný zájem a nezřídka si vzájemně pomáhají proti odpůrcům konsenzu z řad vlastního tábora. Za této situace často existují garance beztrestnosti či nedotknutelnosti pro exponenty předchozího režimu a opoziční aktivisty a vznikají hybridní instituce jež umožňují demokratizační proces.¹⁵

Obdobným způsobem k typologizaci demokratizace přistupují Philippe C. Schmitter s Terry Lynn Karlovou v článku *Modes of transition*

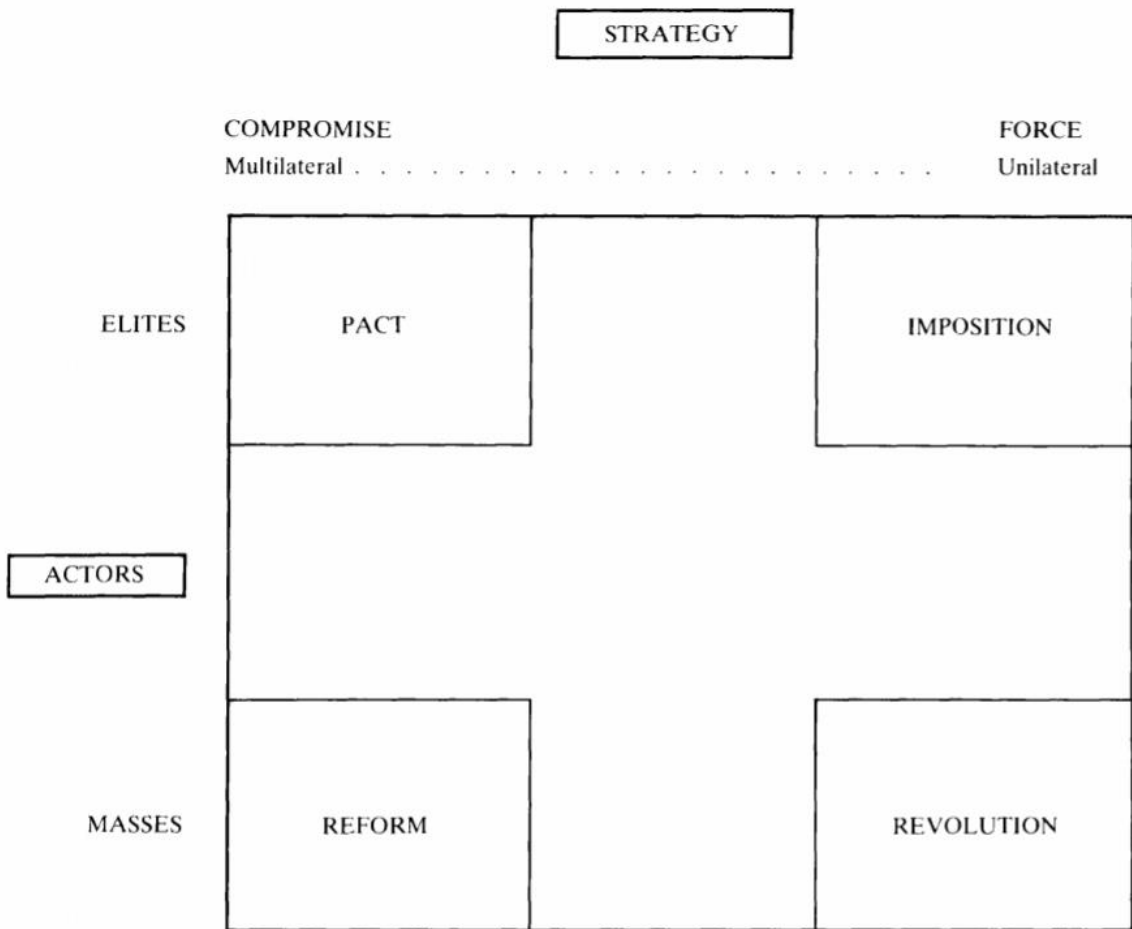
¹⁵ SAMUEL P. HUNTINGTON. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*, s. 124-163

in Latin America, Southern and Eastern Europe,¹⁶ kdy na základě dvou kritérií kategorizují proces demokratizace na 4 typy. Prvním kritériem jsou aktéři, jimiž jsou buďto elity nebo masy. Druhým kritériem je pak zvolená strategie hlavních aktérů, kdy se jedná o hledání kompromisu nebo využití síly. Schmitter a Lynn Karlová kombinací aktérů a strategií vytyčili čtyři typy tranzice režimu (viz Schéma 1). Mezi ně patří pakt, vnucení, reforma a revoluce. Paktem se rozumí proces, kdy iniciátorem jsou vládnoucí elity, jež se multilaterálně domluví se všemi zúčastněnými na kompromisu. Vnucení je pak klasickou tranzicí shora, což znamená, že vládnoucí elity iniciují přechod k demokracii silou, a vyznačuje se vysokou mírou úspěšnosti. Reforma značí tranzici iniciovanou masami lidí, které však odmítají násilí a k dosažení demokracie se chtějí domluvit s vládnoucími elitami. Oproti paktu tedy s kompromisem přicházejí masy, nikoliv elity. Revoluce je vyvolána nespokojenými masami, které povstanou a za použití násilí zasáhnou proti nedemokratickému systému a porazí jej silou. Tento typ však zřídka vede k demokracii.¹⁷ Pokud srovnáme typy přechodů podle Huntingtona s typy podle Schmittera a Lynn Karlové, dojdeme k tomu, že se v některých charakteristikách shodují.

¹⁶ KARL, T.L. a P.C. SCHMITTER. Modes of transition in Latin America, Southern and Eastern Europe. *International Social Science Journal* [online]. 1991, 43(128), 269 - 284 [cit. 2018-04-09].

¹⁷ Op. cit., s. 275

Schéma 1 – Typologie tranzice dle Schmittera a Lynn Karlové

Zdroj: KARL, T.L. a P.C. SCHMITTER. Modes of transition in Latin America, Southern and Eastern Europe, s. 275

III. Lidová hnutí

Koncept lidových hnutí prošel v historii značným vývojem. V následující části práce představím sociologické teorie zabývající se otázkami charakteru lidových hnutí, příčiny jejich vzniku a způsoby dosahování jejich cílů. Na úvod pro seznámení se současným stavem konceptu lidových hnutí uvádím 3 z nejuznávanějších definic posledních desetiletí.

Podle Tillyho jsou lidová hnutí důležitými prostředky účasti obyčejných lidí ve veřejné politice.¹⁸ Jednou z charakteristik, jež Tilly zmiňuje, jsou tzv. *WUNC displays*, jimiž označuje organizované veřejné zobrazení důležitosti, jednoty, počtu a odhodlanosti účastníků (Worthiness, Unity, Numbers, Commitment). Svě teorie formuloval v kontextu teorie politických příležitostí.

Davita Silfen Glasberg a Deric Shannon ve svém díle *Political Sociology: Oppression, Resistance, and the State*¹⁹ lidová hnutí definují jako „organizační struktury a strategie, jež posilují utlačované populace k tomu, aby mohly efektivně vzdorovat a bránit se vůči zvýhodněným mocenským elitám.“²⁰

Podle Mario Dianiho však lze nalézt některé společné body, podle kterých je možné společenská hnutí charakterizovat jako „sítě neformálních interakcí mezi vícero jedinci, skupinami a organizacemi, kteří jsou zapojeni do politických či kulturních konfliktů na základě sdílených kolektivních identit.“²¹ Toto pojetí je podle Dianiho dostatečně konkrétní pro odlišení od

¹⁸ TILLY, Charles. *Social movements, 1768-2004*. Boulder: Paradigm Publishers, 2004. ISBN 9781594510434, s. 3

¹⁹ GLASBERG, Davita Silfen a Deric SHANNON. *Political Sociology: Oppression, Resistance, and the State*. Thousand Oaks: Pine Forge Press, 2010. ISBN 9781412980401.

²⁰ Op. cit., s. 150

²¹ DIANI, Mario. The Concept of Social Movement. *The Sociological Review*. 1992, **40**(1), 1-25.

souvisejících konceptů jako jsou zájmové skupiny, politické strany, protestní události a koalice a stejně tak umožňuje identifikovat konkrétní oblasti zájmu pro další zkoumání lidových hnutí.²²

Jak můžeme vidět, tak ačkoliv neexistuje univerzální koncept lidového hnutí a jednotlivé definice kladou důraz na různé aspekty, můžeme alespoň konstatovat, že lze nalézt určité společné body. V následující části se zaměřím na zmapování vývoje jednotlivých přístupů k chápání lidových hnutí.

III.1 Teorie kolektivního chování

Za jedno z prvních děl pokoušejících se o charakterizaci lidových hnutí coby davů se řadí dílo *The Crowd: A Study of the Popular Mind*²³ od Gustava Le Bona z konce 19. století. Le Bon se zaměřuje na kolektivní chování davů z dob Velké francouzské revoluce a dochází k závěru, že sloučením jednotlivců do skupiny vzniká nový subjekt, který nazývá psychologickým davem. Společně s davem vzniká také kolektivní nevědomí, na základě kterého skupina začíná myslet jako dav. Podle tohoto modelu dav potírá názory, hodnoty a přesvědčení jedinců, což Le Bon popisuje následovně: “An individual in a crowd is a grain of sand amid other grains of sand, which the wind stirs up at will.”²⁴

Americký sociolog Herbert George Blumer dále rozvedl Le Bonovu teorii a vedle davů rozlišuje lidová hnutí, která dále dělí na aktivní a expresivní. Aktivní lidová hnutí jsou ta, jež se snaží změnit realitu kolem nich, zatímco expresivní hnutí se snaží změnit své členy tak, aby reflektovali realitu.²⁵ V této práci se tedy budu soustředit právě na aktivní lidová hnutí.

²² DIANI, Mario. The Concept of Social Movement. *The Sociological Review*. 1992, **40**(1), 1-25.

²³ LE BON, Gustave. *The Crowd: A Study of the Popular Mind*. London: Macmillan, 1896.

²⁴ Op. cit., s. 13

²⁵ BLUMER, Herbert G. Social Movements. *Studies in Social Movements: a Social Psychological Perspective*. New York: The Free Press, 1969, s. 8-29. ISBN 0029205603.

Zlomovou prací na poli kolektivního behaviorismu se stala kniha *Theory of Collective Behavior*²⁶ z roku 1962 od Neila Josepha Smelsera, který v ní představuje social strain theory, podle které dochází ke kolektivnímu chování a formaci lidových hnutí za splnění určitých podmínek. Tato teorie je také známá jako value-added theory, popřípadě bychom si pro český název mohli vypůjčit výraz anomie od Durkheima. Smelser identifikuje těchto podmínek celkem šest a zdůrazňuje, že pro vznik kolektivního chování je nutné, aby k jejich naplnění došlo postupně. Smelser považuje kolektivní chování jako nástroj uvolnění napětí, kdy konečným produktem sociální anomie je neinstitutionalizovaná mobilizace k akci za účelem změnit jeden nebo více druhů společenského tlaku.²⁷ Mezi podmínky nezbytné pro vznik kolektivního chování pak řadí strukturální příznivost, společenský tlak, růst a rozšíření obecného přesvědčení, srážkový faktor, mobilizace účastníků k akci a působení složek sociální kontroly.²⁸

III.2 Teorie mobilizace zdrojů, politických příležitostí

V reakci na teorii kolektivního chování dochází k formování teorie nové, zaměřené na mobilizaci zdrojů v širokém slova smyslu, ať už se jedná o zdroje morální, kulturní, společensko-organizační, materiální nebo personální. Tato teorie argumentuje tím, že lidová hnutí vznikají v situaci, kdy nespokojení jednotlivci jsou schopni mobilizovat dostatečné zdroje. Tento důraz na zdroje poskytuje vysvětlení, proč někteří jedinci jsou schopni organizace do hnutí, zatímco jiní ne.²⁹ Zastánci mobilizační teorie dále tvrdí, že: „ve společnosti je vždy dostatek nespokojenosti ke vzniku masových

²⁶ SMELSER, Neil J. *Theory of Collective Behavior*. 3. vydání. New York: The Free Press, 1965.

²⁷ Op. cit., s. 71

²⁸ Op. cit., s. 15-17

²⁹ MCCARTHY, John D. a Mayer N. ZALD. Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory. *American Journal of Sociology* [online]. The University of Chicago Press, 1977, **82**(6), 1212-1241 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2777934>

lidových hnutí, v případě, že je toto hnutí efektivně organizované a má k dispozici moc a zdroje náležitě skupině elit.“³⁰ Podle Williama A. Gamsona nahlíží mobilizační teorie na činnost lidových hnutí jako na „politics by other means“³¹ tudíž se jedná o racionální a strategické snažení obyčejných lidí změnit společnost nebo politickou situaci. Stejný názor zastává i již zmiňovaný Charles Tilly, podle kterého lidová hnutí vznikají, mobilizují a ukončují svou činnost na základě racionálních rozhodnutí o cílech skupiny, disponibilních zdrojích a ceně mobilizace a kolektivní akce.³²

Na základě tohoto východiska se Doug McAdam rozhodl studovat Afroamerické hnutí za lidská práva, hnutí proti válce ve Vietnamu a studentská hnutí 60. let ve Spojených státech.³³ Jeho koncept politických příležitostí je tak vedle teorie mobilizace zdrojů druhou alternativou k teorii kolektivního chování. Tato teorie od svého vzniku prošla značným vývojem a několika iteracemi. Východiskem pro tuto práci bude 5 kritérií klíčových pro úspěch nebo neúspěch lidového hnutí, s nimiž pracuje Neal Carenův záznam v Blackwell Encyclopedia of Sociology a jež jsou rozpracovány v knize *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*.³⁴

Prvním kritériem jsou politické příležitosti jako takové, jelikož bez nich by formace lidových hnutí byla neuskutečnitelná. Tyto příležitosti pro zásah a změnu politického systému vznikají díky oslabení režimu. Tyto slabiny mohou být zapříčiněny různě, avšak zpravidla mají společnou krizi

³⁰ TURNER, Ralph H. a Lewis M. KILLIAN. *Collective Behavior*. 2. vydání. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1972. ISBN 0131406574, s. 251

³¹ GAMSON, William A. *The Limits of Pluralism*. Michigan: Michigan Publishing, 1974, s. 12

³² TILLY, Charles. *From Mobilization to Revolution*. Reading, Mass.: Addison-Wesley Pub. Co., 1978. ISBN 0201075717.

³³ MCADAM, Doug. *Political Process and the Development of Black insurgency, 1930-1970*. Chicago: University of Chicago Press, 1982. ISBN 0226555518.

³⁴ MCADAM, Doug., John D. MCCARTHY a Mayer N. ZALD. *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*. New York: Cambridge University Press, 1996. ISBN 9780521485166.

legitimity, jelikož společnost je nespokojena se sociálními a ekonomickými podmínkami jež systém vytváří a udržuje. Může se tak jednat o rozšíření volebního práva, spory mezi vůdci režimu, diversifikaci politických seskupení a voličského bloku nebo uvolnění represivních opatření, jež doteď bránily lidem domoci se změny.

Druhou komponentou jsou mobilizační struktury. Za mobilizační struktury jsou považovány organizace, ať už politické či jiné, již existující v komunitách, jež chtějí změnu. Tyto organizace poskytují lidovým hnutím členy, vůdce, komunikační a sociální sítě, které jim umožňují efektivně se organizovat a mobilizovat. Mohou sem například patřit církevní organizace, komunitní a neziskové organizace, studentské spolky i školy samotné.

Třetím kritériem, které se později stalo plnohodnotným předmětem sociologických studií, je proces tzv. *framing* tedy rámcování, jež je definován jako: „*conscious strategic efforts by groups of people to fashion shared understandings of the world and of themselves that legitimate and motivate collective action*”³⁵ popřípadě “[...] to fashion meaningful accounts of themselves and the issues at hand in order to motivate and legitimate their efforts”³⁶ Procesem rámcování se tedy rozumí způsob, jakým vůdcové jednotlivých organizací popisují a prezentují existující problémy tak, aby jasně, efektivně, a hlavně přesvědčivě formulovali proč je změna nezbytná, jaké změny jsou zamýšleny a jakým způsobem jich má být dosaženo. Cílem tohoto procesu je rozvíjet ideologický konsensus jak mezi členy hnutí, tak mezi členy politického aparátu a stejně tak i veřejností jako takovou, jež je nezbytný pro to, aby se lidové hnutí mohlo chopit politické příležitosti a zasadit o změny.

³⁵ MCADAM, Doug., John D. MCCARTHY a Mayer N. ZALD. *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*, s. 6 (kurzíva původní)

³⁶ Op. cit., s.339

Čtvrtým prvkem jsou pak protestní cykly. Protestní cyklus označuje delší období, kdy opozice stávajícího režimu a jejich protestní akce jsou obzvláště hlasité. V rámci této teoretické perspektivy jsou demonstrace důležitým vyjádřením názorů a požadavků mobilizujících struktur souvisejících s lidovým hnutím a stejně tak jsou i prostředkem k expresi ideologických rámců coby produktů procesu rámcování. Demonstrace jako takové mají několik funkcí. Jednak slouží k budování solidarity v rámci hnutí, ale také ke zvýšení povědomí mezi veřejností o problémech, kterými se hnutí zabývá. Stejně tak jsou protestní akce efektivní při získávání nových členů.

Pátým a posledním klíčovým aspektem jsou tzv. *contentious repertoires*. Autorem tohoto termínu je Charles Tilly³⁷. Rozumí se tím veškeré nástroje, jež hnutí využívá k formulaci jejich požadavků. Typicky mezi ně patří například stávky, demonstrace, sit-ins, petiční akce, mediální výstupy, bojkot nebo šíření pamfletů. Repertoáry jednotlivých hnutí jsou závislé na historickém vývoji, schopnostech a sebepojetí členů samotných a stejně tak i očekáváních veřejnosti.

Dle zastánců teorie politických příležitostí je tedy pro úspěch lidového hnutí v prosazování jejich požadavků základním východiskem existence vhodné politické příležitosti, jíž je hnutí schopné využít díky dostatečně silným mobilizačním strukturám a vhodnému rámcování. Mobilizací svých členů za využití širokého repertoáru přírodních aktivit během protestních cyklů pak dochází k veřejné formulaci jejich požadavků, budování shody názorů a náklonnosti spoluobčanů, což je reflektováno společenskými změnami.

³⁷ TILLY, Charles. *Popular contention in Great Britain, 1758-1834*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1995. ISBN 9780674689800.

IV. Počátky studentského hnutí v Koreji

Pro komplexní pochopení role studentů v procesu demokratizace Korejské republiky 70. a 80. let je v první řadě nutné zaměřit se na sebezpojetí korejských studentů vycházející ze socio-historického kontextu. Formativní kampaně moderního studentského hnutí můžeme rozdělit na dvě hlavní fáze. Do první fáze spadá nacionalistický boj za nezávislost Koreje na Japonsku. Druhou fází pak tvoří samotný boj za demokracii proti autoritářskému režimu I Süng-mana. V této kapitole se tedy pokusím nastínit ty události, jež byly pro formaci identity studentského hnutí historicky nejdůležitější a představit dvě teorie, pomocí kterých je možné chápat fenomén studentů v čele lidových hnutí za demokracii.

IV.1 Teorie Vanguard in a Vacuum

Coby vysvětlení tohoto fenoménu, jež není vlastní pouze Koreji a lze sledovat v mnoha dalších zemích Asie jako tomu bylo v Číně roku 1989, Japonsku na přelomu 60. a 70. let, ale třeba také v Indonésii, na Filipínách nebo koneckonců i v naší republice při tzv. sametové revoluci, nabízí Mark R. Thompson, politolog zaměřující se na procesy demokratizace v Jihovýchodní Asii, teorii tzv. Vanguard in a Vacuum. Thompson argumentuje, že: “the repression of labor, the dependence of business and the collaboration of religious elites creates a political vacuum. This empty oppositional space has been occupied by student activists.”³⁸ Jinými slovy, studenti se často stávají mocnou politickou silou právě za situace, kdy žádná jiná společenská třída není schopná efektivně vzdorovat vlivem ať už politických represí nebo kooptace formou existenční závislosti na vazbě se současným režimem.

³⁸ THOMPSON, Mark R. *Vanguard in a Vacuum: Student Protests and Developmentalist Authoritarianism in Pacific Asia: Political Learning? Understanding Student Activism in Asia*. Kuala Lumpur, 2008.

Tato teze však sama o sobě zachycuje pouze strukturální podmínky, za kterých může dojít k tomu, že studenti hrají primární roli coby iniciátoři změn. Jak zdůrazňuje Philip Altbach, v některých zemích “ [...] where students were an important part of independence movements and have an established place in society’s political mythology, activist movements are seen as a normal part of the political system and students are seen as legitimate political actors.”³⁹ Dalším faktorem, jež přispívá k legitimitě studentů coby aktérů politických změn je tedy i historický odkaz a tradice.

IV.2 Boj za nezávislost

Hnutí nezávislosti 1. března 1919, inspirované doktrínou Woodrow Wilsona o právu národů na sebeurčení,⁴⁰ započalo podepsáním Deklarace nezávislosti rukou 33 tzv. představitelů národa a následným veřejným přečtením právě studentem Čong Čä-jongem v Pagodovém parku za přítomnosti asi 5 000 lidí. Katalyzátorem pro tento protest původně zamýšlený formou petiční akce se stal blížící se pohřeb zesnulého císaře Kodžonga, jelikož při této příležitosti přijeli do Söulu lidé z celé země, díky čemuž petiční akce nakonec přerostla v celonárodní masovou demonstraci, jíž se zúčastnily na 2 miliony Korejců, z toho asi 12 880 studentů, během 1500 demonstrací a k jejíž potlačení byli Japonci nuceni vyčkat až do poloviny května, kdy konečně dorazily další armádní jednotky.⁴¹

Tento akt se stal symbolickým počátkem korejského boje za nezávislost na Japonsku, a jelikož bylo toto hnutí tvrdě potlačeno zásahem

³⁹ ALTBACH, Philip G. *Comparative Higher Education: Knowledge, the University, and Development*. Greenwich, Conn.: Ablex Publishing Corporation, 1998. ISBN 9781567503814, s. 248

⁴⁰ PAK, Dong-un. *Mindžok Sasangron [Diskurz o myšlení lidu]*. Söul: Sämtchösa, 1978, s. 84

⁴¹ ČÖN, Sang-bong. *Hanguk Künhjöndä Čchöngnjön Undongsa [Moderní dějiny korejského studentského hnutí]*. Söul: Duri Midiö, 2004. ISBN 8977151406, s. 74

japonské policie a armády,⁴² přispělo k sebeuvědomění si vlastní identity mezi Korejci a oběti zásahů se staly inspirací pro budoucí bojovníky za nezávislost. Prominentním příkladem je Ju Kwan-sun, 16letá studentka dívčí školy Ihwa v Söulu, jež zemřela o rok později v japonském vězení na následky krutého mučení, jelikož se podílela na organizaci protestů na oslavu výročí Hnutí 1. března a kdy opět došlo k nepokojům, zejména v dívčích školách.⁴³ Právě zde můžeme hledat počátky tradice politického aktivismu studentů, jež se následně stala zdrojem legitimacy pro budoucí studentskou angažovanost.

Japonsko tak bylo nuceno na tento vývoj reagovat, a jelikož pro ně bylo klíčové udržet si Koreu coby kolonii rozhodlo se upravit jejich koloniální politiku. Tzv. kulturní politika, jak se souhrnně označují tato nová opatření, zahrnovala například nahrazení armády civilní policií a částečné obnovení svobody slova, shromažďování a spolčování. V reakci na to došlo k založení dvou korejských novinových společností, Korejský deník *Čosön Ilbo* a Východoasijský deník *Dong-a Ilbo*, jež jsou činné dodnes a z nichž v následujících kapitolách cituji.

Noviny jako takové jsou silným nástrojem formování veřejného mínění a budování konsensu, což je evidentní například u Hnutí za národní univerzitu, tedy snaze Korejců o založení vlastní univerzity, jelikož doteď museli učenci za vyšším vzděláním odjíždět do Japonska. Přestože k naplnění tohoto plánu nakonec nedošlo a vybrané finance byly zkonfiskovány Japonci, můžeme i zde vidět, jak velký důraz na vzdělání Korejci kladli.

⁴² Kang uvádí 7 500 mrtvých, 16 000 zraněných a více než 46 000 zatčených. KANG, Mangil. *A History of Contemporary Korea*. Folkstone, Kent, UK: Global Oriental, 2005. ISBN 9781905246052, s. 29

⁴³ WEISS, Meredith L. a Edward. ASPINALL. *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2012. ISBN 9780816679690, s. 127

Stejně tak můžeme v této době vysledovat snahu vypořádat se s tíživým problémem nedostatku korejského kapitálu a jelikož japonské společnosti preferovaly půjčky osobám japonské národnosti, rozhodli se Korejci pro jeho vybudování a podpoření národní ekonomiky formou Hnutí za národní produkci. Podstatou tohoto hnutí byla propagace domácího zboží a jeho následné upřednostňování nad japonským. Jelikož však bylo korejské zboží zpravidla nejen horší, ale i dražší, nebyla tato forma bojkotu dlouhodobě udržitelná a pro zajištění kapitálu tak bylo pro mnohé korejské podnikatele nezbytné spolupracovat s japonským režimem.

O 6 let později úmrtí krále Sundžonga podnítilo studenty k opětovnému nacionalistickému volání po samostatnosti země, jež vedlo k nepokojům 10. června 1926, a 3. listopadu 1929 posloužila roztržka mezi korejským a japonským studentem v Kwangdžu jako impuls k propuknutí dalšího kola nepokojů. V ulicích se konaly pochody, demonstrace a studenti bojkotovali výuku na znamení odporu proti koloniální vzdělávací politice, avšak poté co policie zatkla několik studentských vůdců došlo během prosince ke transformaci na celorepublikové povstání proti koloniální nadvládě. Mezi požadavky demonstrantů patřilo okamžité propuštění uvězněných studentských vůdců, větší nezávislost korejských škol a obnovení svobod shromažďování a tisku. Sympatizující studenti a učitelé se po celé zemi přidávali na znamení solidarity formou bojkotů a rušením výuky.⁴⁴

Nepokojů se zúčastnilo asi 54 000 studentů ze 149 škol, čímž se jednalo o největší masovou demonstraci od Hnutí 1. března, a tento protestní cyklus trval 5 měsíců. Jelikož se pro rok 1931 uvádí počet korejských studentů na 580 000, můžeme konstatovat, že se protestů zúčastnilo téměř

⁴⁴ SIN, Ki-uk. a Kjong Mun. HWANG. *Contentious Kwangju: The May 18 Uprising in Korea's Past and Present*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2003. ISBN 9780742519619, s. 139-140

10 % všech korejských studentů.⁴⁵ Roku 1931 však v souvislosti s Japonskou invazí do Mandžuska došlo k ukončení kulturní politiky, opětovnému zpřísnění a potlačování nacionalistických tendencí buďto rekrutováním vůdců hnutí do japonské armády nebo jejich odchodem do Číny či Ruska s cílem podílet se na protijaponském odboji.

IV.3 Boj za demokracii

Ve druhé fázi formativního období studentského hnutí je bezpochyby největším úspěchem studentů tzv. Dubnová revoluce z roku 1960, jež přímo vedla k pádu režimu I Süng-mana.⁴⁶ Vedle závislosti na podpoře ze strany Spojených států pro Koreu coby přední linii studené války byla vláda tohoto oportunisty, který by si svým egem a přesvědčením o jeho vyvolenosti jako zachránce národa v ničem nezadal ani se svým španělským současníkem Francem, charakteristická silným autoritarismem a antikomunismem, coby odkazem Korejské války a charakteru KLLDR jakožto antagonistického konkurenta o legitimitu v otázce autonomie na Korejském poloostrově, kdy na základě Zákona o národní bezpečnosti *Kukka boan böp* docházelo k odstraňování politických oponentů a čistkám na klíčových pozicích. Tak tomu bylo i v roce 1958, kdy byl Čo Bong-am, bojovník za nezávislost a největší I Süng-manův oponent, jenž v předchozích prezidentských volbách získal šokujících 30 % hlasů, obviněn z porušení zmíněného zákona a kolaborace s KLLDR. Rok na to byl Čo Bong-am popraven.⁴⁷ Stejně tak i volby podléhaly rozsáhlé manipulaci, což pro kritiky režimu nakonec bylo poslední kapkou.

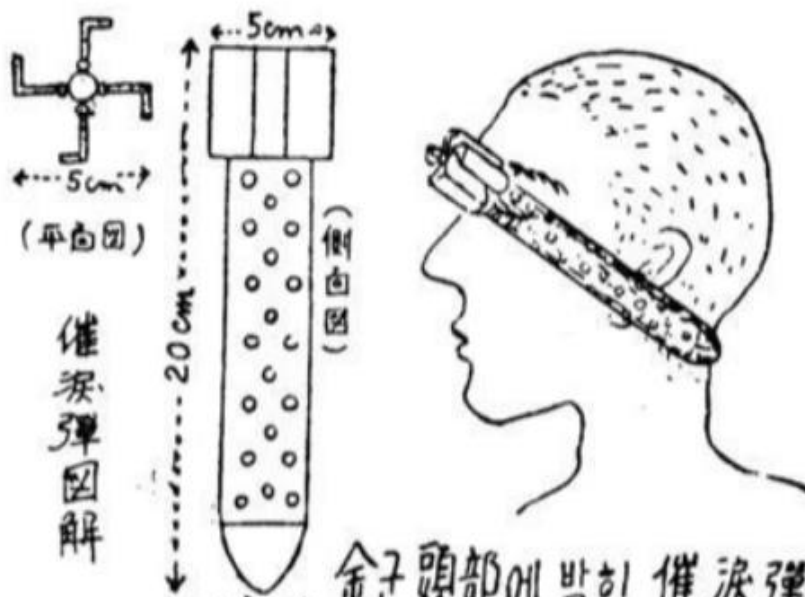
⁴⁵ KIM, Söng-bo. Kwangdžu Haksäng Undonggwa Sahödžuüi Čchöngnjön·Haksängöodžik [Hnutí za nezávislost v Kwangdžu a socialismus, spolky studentstva a mládeže]. *Jöksa pipchjöng [Kritika historie]*. 1989, 3(6), 119-137.

⁴⁶ ČŮN, Sang-bong. *Hanguk Künhjöndä Čchöngnjön Undongsa*, s. 203

⁴⁷ KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*. Oakland, Calif.: PM Press, 2012. ISBN 9781604864571, s. 130.

Když vláda roku 1960 nařídila, aby v Tägu zůstaly otevřené všechny školy a továrny i v neděli, 28. února, za účelem znemožnit obyvatelům zúčastnit se volebního sjezdu opoziční strany, jež se konal právě ten den, rozhořčilo toto nařízení studenty, kteří byli doposud nuceni k účastem na sjezdech na podporu vládní strany, a ti proto vyšli do ulic a provolávali slogany jako „Nepoužívejte studenty jako politické nástroje“ a „Obnovte demokracii akademické obce“.⁴⁸ Tyto nálady v řadách studentů neustávaly, jelikož se blížil 15. březen, termín prezidentských voleb. V den voleb došlo v Masanu k odhalení další volební manipulace, což vedlo k protestům studentů i veřejnosti a srážce s policií, jež při rozhánění demonstrace 9 lidí zabila a 80 zranila.⁴⁹ Jednou z obětí tohoto zásahu se stal i šestnáctiletý student Kim Ču-jöl, jehož tělo bylo nalezeno 11. dubna v moři poblíž města. Příčinou jeho úmrtí byl zásah granátem se slzným plynem do hlavy.⁵⁰

Obrázek 1 - Náčrt smrtelného zranění otištěný v Dong-a Ilbo

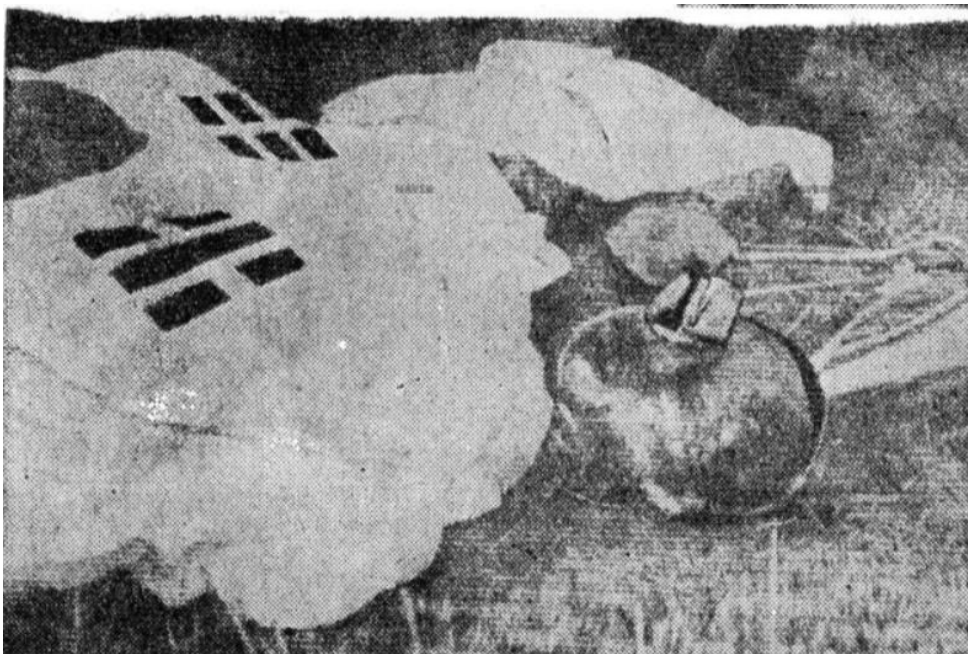
Zdroj: viz poznámka 50

⁴⁸ AN, Dong-il. *Säroun Sailgu [Nový 19. Duben]*. Söul: Kimjöngsa, 1997. ISBN 9788934903031, s. 25-28

⁴⁹ Op. cit., s. 75

⁵⁰ Nunepakhin pchotchanün čhörutchan [Granát se slzným plynem zaražený v oční dutině]. Dong-a Ilbo [Východoasijský deník]. 1960, 40(14.4.), 3.

Obrázek 2 – Fotografie těla studenta Kim Ču-jöla po vytažení z moře

Zdroj: viz poznámka 50

I přesto však došlo k vyhlášení lavinového vítězství I Sŭng-mana s viceprezidentem I Ki-bungem a události v Masanu byly prezentovány jako vyprovokované opoziční stranou za účasti komunistických sympatizantů.⁵¹ V reakci na toto prohlášení došlo k tomu, že studenti demonstrovali po celé zemi téměř dennodenně a dožadovali se nových voleb a řádného vyšetření incidentu v Masanu. Dalším katalyzátorem byl začátek nového semestru univerzity, kdy se 18. dubna k protestům přidaly 4 000 studentů z univerzity Korjŏ. Dalšího dne bylo studentů v ulicích Sŏulu již asi 50 000. Studenti se při těchto demonstracích odvolávali na odkazy předchozích hnutí slogany jako “Chraňme demokracii následováním ducha Hnutí 1.března” a “Naši kolegové se obětovali pro osvobození vlasti. Teď je na nás, abychom se my

⁵¹ Masan sakŏn kukhŏ čöü kjöllŏl [Rozpory Národního shromáždění v kondolencích k incidentu v Masanu]. *Dong-a Ilbo* [Východoasijský deník]. 1960, 40(11.4.), 1.

obětovali za záchranu demokracie v naší zemi.”⁵² Toho dne na studenty před prezidentským sídlem začaly ochranné složky střílet a zabily 186 demonstrantů a dalších asi 1600 zranily. Téměř polovinu mrtvých tvořili právě studenti vysokých a středních škol.⁵³

Aby I Süng-man předešel další eskalaci situace, rozhodl se vyhlásit stanné právo. Tento krok však za dané situace již neměl šanci na úspěch. Každodenní demonstrace neustávaly. 24. dubna prohlásil nově zvolený viceprezident I Ki-bung, že odmítá nastoupit do svého úřadu a 25. dubna na znamení solidarity se studenty do ulic vyšlo i 258 univerzitních profesorů požadujících prezidentovu rezignaci. Mladí studenti protestovali před prezidentským sídlem a prosili vojáky, aby už nestříleli.⁵⁴ Na tento vývoj reagovaly Spojené státy, jež byly do této doby hlavní oporou I Süng-manova režimu, stažením jejich podpory, na což se i členové režimu a armády začali obracet proti. I Süng-man proto 26. dubna, po 58 dnech nepřetržitých demonstrací, rezignoval.⁵⁵

V následujícím mezidobí vlády premiéra Čang-mjõna, dřívějšího viceprezidenta, došlo k rozšíření svobody projevu, což umožnilo, aby ve veřejnosti docházelo k diskuzím i o tématech, které byly doposud zahrnovány výhradně do kompetence státu jako například otázka znovusjednocení.⁵⁶ Přestože vláda odmítla návrh režimu Severní Koreje na zřízení konfederativní republiky či zavedení vzájemných kulturních výměn, někteří studenti ze Sõulské národní univerzity zastávali názory pan-

⁵² AN, Dong-il. *Såroun Sailgu [Nový 19. Duben]*, s. 178 a 219

⁵³ KIM, Jõng-kü. From Protest to Change of Regime: The 4–19 Revolt and The Fall of the Rhee Regime in South Korea. *Social Forces*. 1996, **74**(4), 1179-1208, s. 1189-1190

⁵⁴ AN, Dong-il. *Såroun Sailgu [Nový 19. Duben]*, s. 237

⁵⁵ Manse! Minkwõnun igjõtta! Pak tåtchongrjõng tũdiõ saim. Bučõngsõngõ muhjuhwo do čisi [Sláva! Občanská práva vítězí! Prezident Pak konečně rezignoval a zmanipulované volby anulovány]. *Čosõn Ilbo [Korejský deník]*. 1960, **40**(26.4.), 1.

⁵⁶ HONG, Sõk-rjul. Reunification Issues and Civil Society in South Korea: The Debates and Social Movement for Reunification during the April Revolution Period, 1960-1961. *The Journal of Asian Studies*. 2002, **61**(4), 1237-1257, s. 1238

Korejského nacionalistického ražení, což je vedlo k založení Ligy za národní sjednocení.⁵⁷

Vedle studentů vedlo toto období relativního uvolnění k větší aktivitě i jiné společenské skupiny. Počet nezávislých odborových organizací meziročně vzrostl z 588 na 914 a mezi dubnem 1960 a květnem 1961 došlo k 282 protestním akcím z řad dělnické třídy a učitelů.⁵⁸ Studenti z Ligy za národní sjednocení, posilnění ve svém přesvědčení dosavadním společenským vývojem, navrhli uspořádat 4. května 1961 konferenci mezi studenty obou Korejí. Tato situace vzdorujícího studentského hnutí, znovuoživeného aktivismu dělnické třídy exacerbovaná frakčními neshodami uvnitř vládnoucího bloku vnesla nejistotu mezi majetnou vrstvu a armádu.⁵⁹ Z tohoto důvodu se armáda, jež v situacích nejistoty často působí jako konzervační síla, v čele s Pak Čöng-hüim, rozhodla 16. května 1961 zakročit a obnovit v zemi pořádek formou státního převratu. Brzy poté vojenská vláda zatkla asi 2 500 aktivistů z reformních stran a společenských organizací a obvinila je z prokomunistických a proseverokorejských aktivit.⁶⁰

Korejský historik Carter J. Eckert ve své knize *Park Chung Hee and Modern Korea: The Roots of Militarism 1866-1945*⁶¹ argumentuje, že jedním z důvodů, proč se Pak pro tento krok odhodlal bylo právě s odkazem na jeho vzdělání z vojenské akademie Císařské armády Mandžukua v dnešním

⁵⁷ HONG, Sök-rjul. Reunification Issues and Civil Society in South Korea: The Debates and Social Movement for Reunification during the April Revolution Period, 1960-1961. *The Journal of Asian Studies*. 2002, **61**(4), 1237-1257, s. 1242

⁵⁸ ČÖN, Sang-bong. *Hanguk Künhjöndä Čhöngnjön Undongsa*, s. 180-81

⁵⁹ CUMINGS, Bruce. *Korea's Place in the Sun: A Modern History*. 1. New York: W. W. Norton, 1997. ISBN 9780393327021, s. 346-47

⁶⁰ HONG, Sök-rjul. Reunification Issues and Civil Society in South Korea: The Debates and Social Movement for Reunification during the April Revolution Period, 1960-1961. *The Journal of Asian Studies*. 2002, **61**(4), 1237-1257, s. 1238

⁶¹ECKERT, Carter J. *Park Chung Hee and Modern Korea: The Roots of Militarism 1866-1945*. London, England: The Belknap Press of Harvard University Press, 2016. ISBN 9780674659865.

Čchang-čchunu a následně akademie Japonské císařské armády v Tokiu, kde mu bylo vštěpováno, že pro armádu coby instituci je ochrana vlasti nejen právem ale nejvyšší povinností. Stejně tak důraz na vůli jedince, specifický pro tyto akademie, a roli armády nejen coby instituce vojenské ale také budovatelské, tudíž pracovní síly, se později promítl v heslech jako *Hamjŏn twānda* a Pakově fanatické snaze o ekonomický rozvoj země, jež se v této době fakticky dostala na úroveň státního náboženství.

Tento program státem vedené industrializace orientované na export si vynutil i rapidní rozšíření vzdělávacího systému. Zatímco v roce 1964 celkový počet studentů činil 6 milionů, v roce 1971 již přesáhl 8 milionů a koncem 70. let bylo studentů více než 10 milionů.⁶² Pro univerzity pak Kim uvádí nárůst z 7800 studentů a 28 univerzit v roce 1945 na 142 000 studentů a 85 univerzit pro rok 1960. Stejně tak poměr studentů na univerzitách mezi lety 1953 až 1960 vzrostl ze 4 % na 12 %, čímž se jednalo o jeden z nejvyšších nárůstů celosvětově.⁶³ Pak Mi navíc dodává, že do roku 1980 vzrostl počet univerzitních studentů až na 580 000 a jejich koncentrace ve velkých městech studentům umožnila stát se silnou politickou silou.⁶⁴

V následující dekádě přitom proběhly tři další protestní cykly. K prvnímu z nich došlo v roce 1964 v reakci na Pakovy plány normalizovat vztahy s Japonskem. Počínaje 24. březnem vyšlo v rámci týden trvajících protestů do ulic po celé zemi 217 000 studentů z 37 univerzit a 163 středních škol.⁶⁵ Studenti přitom argumentovali, že tato smlouva o normalizaci by

⁶² KINNEY, Robert A. Students, Intellectuals, and the Churches: Their Role in Korean Politics. *Asian Affairs: An American Review*. 1981, 8(3), 180-195, s. 184

⁶³ KIM, Jŏng-kŭ. From Protest to Change of Regime: The 4–19 Revolt and The Fall of the Rhee Regime in South Korea, s. 1186

⁶⁴ PAK, Mi. South Korea: Passion, Patriotism and Student Radicalism. WEISS, Meredith L. a Edward. ASPINALL. *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2012, s. 125-151. ISBN 9780816679690, s. 131

⁶⁵ ČŎN, Sang-bong. *Hanguk Kŭnhjŏndä Čchŏngnjŏn Undongsa*, s. 195

znamenal národní ponížení, jelikož neobsahovala omluvu Japonska za jeho koloniální minulost a přísun nových finančních prostředků z Japonska by znamenal další prohloubení nerovnosti a ekonomického podmanění Koreje.⁶⁶ Když poté Pak tuto smlouvu i přes hromadné protesty prosadil, zvedla se další vlna protestů, která musela být potlačena armádou a stejně tak univerzity byly obsazeny a uzavřeny. Katsiaficas uvádí, že se podle odhadů těchto protestů mezi březnem 1964 a zářím 1965 zúčastnilo na 3 a půl milionu demonstrantů.⁶⁷

K dalším vlnám protestů došlo 8. června 1967 kvůli podezření z manipulace voleb, kdy Pakova režimní strana vyhrála 130 z 175 křesel v Národním shromáždění a poté opět v roce 1969, kdy došlo ke změně ústavy povolující Pakovi kandidovat na prezidenta potřetí v řadě. Toho roku mezi červnem a říjnem se protestů zúčastnilo 157 000 studentů z 55 univerzit a 37 středních škol. Studenti právnické fakulty Söulské národní univerzity argumentovali ohrožením národních zájmů, jelikož pokračování Pakova režimu by podle nich vedlo k dalšímu prohloubení závislosti Koreje na Japonsku.⁶⁸

Ačkoliv by se tato dekáda mohla na první pohled zdát jako ztracená s ohledem na relativní neúspěšnost studentského hnutí v prosazování jejich cílů, I Nam-hüi v knize *The Making of Minjung*.⁶⁹ poukazuje na 60. léta jako na období zrodu různých progresivních jedinců a skupin, jež vyjadřovali své sociální problémy a přicházeli s alternativními, často radikálními, názory. Ačkoliv byli často hromadně označováni za nebezpečné a nedůvěryhodné představiteli z řad režimu a konzervativních idejí, I Nam-hüi poukazuje na

⁶⁶ KIM, Dong-čchun. The Great Upsurge of South Korea's Social Movements in the 1960s. *Inter-Asia Cultural Studies*. 2006, 7(4), 619-633, s. 626

⁶⁷ KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 141

⁶⁸ ČÖN, Sang-bong. *Hanguk Künhjöndä Čchöngnjön Undongsa*, s. 202

⁶⁹ I, Nam-hüi. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*. Ithaca: Cornell University Press, 2007. ISBN 9780801445668.

různorodost jejich sociálního původu, názorů na současnou situaci a její řešení i individuální aktivity. Vedle nacionalistů z doby protijaponského odboje, partyzánů z řad komunistického hnutí po osvobození Koreje však také zmiňuje studenty, kteří byli členy univerzitních spolků zabývajících se diskuzemi o současných podmínkách Koreje a usilujících o podporu kritických názorů na soudobou společnost, na které se zaměřuji v podkapitole VI.1. Stejně tak zdůrazňuje, že to byly právě tyto progresivní síly, jež patřily mezi hlavní přispěvatele do periodik jako např. měsíčníku Svět myšlenek *Sasanggje* nebo novin Národní deník *Mindžok Ilbo*.⁷⁰

Obrázek 3 – Policie násilně rozhání studentský protest

Zdroj: KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 132

⁷⁰ I, Nam-hŭi. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*, s. 32

Obrázek 4 – Mladí studenti prosí vojáky před prezidentským sídlem, aby už nestříleli

Zdroj: KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 133

IV.4 Teorie krize historické subjektivity

I Nam-hŭi v knize také poskytuje alternativní vysvětlení pro tento fenomén studentských hnutí a intelektuálů v čele korejského disentu, vycházející z analýzy socio-kulturního kontextu, tak jako Altbach. Autorka tvrdí, že mezi studenty a intelektuály panoval pocit tzv. krize historické subjektivity jakožto produktu postkoloniální historie Koreje, jelikož nezávislosti na Japonsku v roce 1945, přes veškeré snažení z koloniálního období, bylo nakonec dosaženo bez přímé účasti Korejců a bez odstranění dřívějších kolaborantů a stejně tak toto osvobození s sebou přineslo novou formu závislosti, tentokrát na Spojených státech, a vzhledem ke geopolitické lokaci Koreje v období studené války neměla Korea jinou možnost než následovat cestu kapitalistického rozvoje. Vedlejším produktem důrazu na ekonomický rozvoj a modernizaci země bylo také zvětšování rozdílů mezi

minulostí a současností, městem a venkovem a mezi formujícími se společenskými vrstvami dělníků a střední třídy. Za účelem hledání řešení pro tyto vedlejší produkty modernizace došlo v 60. letech k formaci skupiny kritických intelektuálů, tzv. *pipchandžok čisigin*, jejichž cílem se stala snaha o navrácení historické subjektivity představitelům *mindžung*, tudíž utlačovaným masám.⁷¹

⁷¹ I, Nam-hüi. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*, s. 3-5

V. 70. léta – cesta ke Kwangdžu

Příchod 70. let s sebou přinesl pro Pakův režim hned několik výrazných změn, a to jak v mezinárodní sféře, tak na domácí politické scéně. Zveřejnění intence navázání přátelských styků mezi Spojenými státy a Čínou Richardem Nixonem z 15. července 1971 vytvořilo kontradikci v dosavadním jihokorejském vnímání komunismu jako úhlavního nepřítele a stejně tak výrazně oslabilo důvěru Pakova režimu vůči Spojeným státům, jež se tímto aktem fakticky zřekly dosavadních vazeb s Tchaj-wanem. Současně s tímto vývojem Pakovu režimu přitěžovala i rostoucí podpora pro opoziční stranu, což bylo reflektováno výsledkem voleb do 204členného Národního shromáždění z roku 1971, kdy opoziční strana získala 44 nových křesel, zatímco režimní strana 16 křesel ztratila.

Právě za těchto okolností došlo v říjnu 1971 k organizovaným studentským protestům proti povinnému vojenskému výcviku pro všechny univerzitní studenty, na jejichž potlačení byl Pak opět přinucen povolat armádu a týden okupovat 7 univerzit v Söulu. Han Söng-džu uvádí, že výsledkem zásahu bylo zatčení 1889 studentů a registrace dalších 12 000 do vojenské služby. Současně bylo rozpuštěno 7 studentských vlád, období našich akademických senátů, zakázáno 14 publikací a 74 studentským spolkům bylo zakázáno se nadále scházet. Dalších 177 studentů bylo vyloučeno ze škol a uvedeno do armády.⁷² V tomto kontextu nelze reakci režimu označit jinak než za přehnanou.

K další eskalaci situace došlo hned následujícího roku, když Pak 17. října vyhlásil stanné právo s úmyslem „fundamentálně reformovat politickou strukturu“ takovým způsobem, aby byla schopna čelit „rapidně se měnící

⁷² HAN, Söng-džu. Student Activism: A Comparison Between the 1960 Uprising and the 1971 Protest Movement. KIM, Čchöng-lim., ed. *Political Participation in Korea: Democracy, Mobilization, and Stability*. Santa Barbara, Calif.: Clio Books, 1980. ISBN 9780874362961, s. 153

mezinárodní situaci.“⁷³ Současně došlo také z rozpuštění Národního shromáždění, pozastavení veškerých politických aktivit, zavedení cenzury tisku a uzavření všech univerzit. Stejně tak Pakův největší oponent z prezidentských voleb konaných v dubnu 1971, Kim Tã-džung, byl v říjnu 1973 v Tokiu unesen a odsouzen k 5 rokům vězení kvůli jeho kritice režimu.

Když byla 21. listopadu v národním referendu se souhlasem 92.3 % voličů schválena nová silně autokratická ústava Jusin, která prezidentovi mimo jiné umožňovala jmenovat třetinu členů Národního shromáždění, zvedla se opět vlna odporu, zvláště v řadách studentů a nově i křesťanských skupin dělníků inspirovaných liberační teologií. Mezi hlavní skupinu odporu patřila Národně demokratická Liga mládeže a studentstva *Minčchöng hangnjön*, jejíž členové zorganizovali sérii protestů proti nové ústavě za účasti studentů ze Söulské národní univerzity a univerzity Jönse. 22. dubna 1973 se Velikonoční bohoslužby zúčastnilo na 100 000 lidí s transparenty volajícími po demokracii a svobodě tisku. V listopadu dalšího roku byl na principech striktního pacifismu založen Národní kongres za obnovu demokracie, jež ve své Chartě demokratického lidu ospravedlňoval odpor vůči veškerým formám obstrukce demokracie. Stejně tak petiční kampaň za reformu dosáhla více než 100 000 podpisů.⁷⁴

V reakci na tyto protesty vydal Pak Nouzové Dekrety *Kingüp čočchi* číslo 1 a 2, pomocí kterých prakticky zakázal veškeré aktivity kritizující režim Jusin, včetně zákazu novinářů psát o těchto aktivitách. Na základě těchto dekretů rozkázal zadržet organizátory této petiční akce mezi něž patřil i reverend Pak Hjöng-kju. Režim i tentokrát při potlačování disentu lživě argumentoval vazbami mezi Ligou, proseverokorejskými sympatizanty a

⁷³ South Korea Chief Orders Martial Law. *The New York Times*. 1972, **121**(18.10.), 1.

⁷⁴ KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 147-148

komunistickou organizací Lidové revoluční strany *Inmin hjöngmjöng tang* s tím, že jejich cílem bylo svržení režimu. Mezi odsouzené patřili například i bývalý prezident Jun Po-sun nebo katolický biskup Či Hak-sun.⁷⁵ 3. dubna došlo k vyhlášení Nouzového Dekretu číslo 4, který zakazoval šíření materiálů spojených s Ligou či podobnými skupinami a také protesty formou bojkotu školní docházky či zkoušek. Když 13. dubna 1974 opět vyšli studenti na protest proti Jusin do ulic Söulu, bylo 1224 studentů zatčeno a obviněno ze spolupráce s Ligou.⁷⁶

Koncem roku 1974 se Pak rozhodl přitvrdit a zakázal zveřejňování jakýchkoliv informací o studentských demonstracích nebo kritice Jusin ze strany církve. Když se Dong-a Ilbo rozhodlo nerespektovat toto nařízení, snížila Korejská centrální informační agentura pomocí nátlaku na inzerenty příjmy tohoto deníku o 80 %. Z obavy, že by mohlo dojít ke krachu deníku, se presbyteriánská církev Kjöngdong rozhodla objednat si celostránkovou inzerci, což inspirovalo další jako taxikáře nebo doktory k tomu, aby si inzerci objednali také. I tento protest však byl potlačen silou, když Pak v březnu 1975 za pomoci policie a velké skupiny výtržníků zaměstnance Dong-a Ilbo vyhnal z budovy a vedení deníku přistoupilo na požadavky režimu.

Profesoři, jež byli vyloučeni z univerzit, založili Radu pro vyhozené profesory. Cenzurovaní novináři se spojili v Dong-a/Čosön komisi za ochranu nezávislosti médií. Spisovatelé, jež byli zařazeni na černou listinu založili Radu spisovatelů za svobodu psaní. Katsiaficas poukazuje, že tyto akty nošení trestů coby čestného odznaku napomáhaly v legitimizaci

⁷⁵ OGLE, George E. *Liberty to the captives: The struggle against oppression in South Korea*. Atlanta: John Knox Press, 1977. ISBN 9780804214940, s. 94-95

⁷⁶ *A Hard journey to justice: First Term Report by the Presidential Truth Commission on Suspicious Deaths of the Republic of Korea (10.2000-10.2002)*. Seoul, Korea: Presidential Truth Commission on Suspicious Deaths, 2004, s. 131

protestních hnutí ve společnosti, kde jednou z nejdůležitějších hodnot bylo společenské postavení.⁷⁷

Když v dubnu 1975 došlo k propuštění reverenda Paka a dalších osob odsouzených v souvislosti s petiční kampaní, rozhodli se studenti opět vyjít do ulic a požadovat rehabilitaci vyloučených profesorů a studentů. Jelikož ani napříč masivním protestům režim nejevil známky ústupu, spáchal Kim Sang-džin, jeden ze studentů, 11. dubna 1975 sebevraždu, načež režim reagoval tím, že jeho tělo spálil, aby se vyhnul pohřbu, který by mohl vést k další eskalaci nepokojů.⁷⁸

V souvislosti s ekonomickým rozvojem a tvorbou nových pracovních míst, obzvláště v hlavním městě, docházelo v přilehlých oblastech Söulu k rozsáhlé urbanizaci formou chudinských čtvrtí tvořených chatrčemi, často ztlučených pouze z dřevěných desek a kusů plechu. Když pak vláda přišla s návrhem nové zástavby, současní obyvatelé chatrčí byli zkrátka násilně vyhnáni za nasazení policie a skupin výtržníků, často v brzkých ranních hodinách. V roce 1970 takto byly režimem přesídleny tisíce lidí do nového satelitního města Kwangdžu. Původním záměrem bylo takto přemístit 20 000 rodin a umožnit jim formou státních půjček vybudovat si bydlení na zelené louce. Avšak když výstavba domů nebyla následována ani příslibenou tvorbou pracovních míst ani školních zařízení, přesunulo se téměř 80 % obyvatel zpět do chudinských čtvrtí odkud přišli. Ti, kteří se rozhodli zůstat v Kwangdžu se museli vypořádávat s nezpevněnými silnicemi, neexistující kanalizací a vysokými daněmi, což v srpnu 1971 vyústilo v povstání čítající asi 30 000 osob.⁷⁹ Během nepokojů byla zapálena i místní radnice a jelikož se stále nedařilo starostu zastihnout, rozhodli se lidé pochodovat do Söulu.

⁷⁷ KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 148

⁷⁸ OGLE, George E. *Liberty to the captives: The struggle against oppression in South Korea*, s. 51

⁷⁹ I, Nam-hüi. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*, s. 33-34

Za deštivého počasí došlo ke střetu s policií, jež trval hodiny. V 5 hodin odpoledne nakonec starosta bezpodmínečně přistoupil na požadavky protestujících. Na zřizování nemocnic, škol a získávání daňových úlev pro nové podniky se podílela i misie Söulské metropolitní komunity v jejímž čele stál již zmiňovaný reverend Pak Hjöng-kju.

Mezi další členy koalice proti Jusin se v 70. letech výrazně zařadila také dělnická třída. Obzvláště pak ženy, jež byly nuceny pracovat v manufakturách za velmi tvrdých podmínek. V oblasti tržiště Pjönghwa pracovalo kolem 20 000 šiček ve věku 12 až 17 let v průměru 16 hodin denně, nezřídka 7 dní v týdnu, a to i přes to že Zákon o pracovních normách *Kullo kidžun böp* povoloval nanejvýš 8 hodinové směny. Prostory tohoto tržiště byly navíc tak stísněné že se dělnice často nemohly ani postavit zpřímá a nemocné dělnice čekal ve většině případů vyhazov. Mladý aktivista, Čön Tchä-il, založil skupinu, jejímž cílem bylo upozorňovat na porušování těchto norem a opakovaně posílal dopisy příčným úřadům, jež měly dohled na dodržování těchto norem v kompetenci. Jediné odezvy, které se však dočkal, byl opětovný vyhazov z práce. Protože i přes veškerou snahu nedošlo k žádné nápravě pracovních podmínek, uchýlil se 13. listopadu 1970 k sebevraždě formou sebezapálení. Jeho smrt velkou měrou přispěla ke zvýšení povědomí o tomto problému a studenti Söulské národní univerzity v této činnosti pokračovali držením hladovky a organizací řady shromáždění.⁸⁰ Stejně tak započali studenti ve spolupráci s křesťanskými skupinami cíleně navazovat kontakty formou *konghwal* a *nonghwal* s dělníky a farmáři respektive, kterým poskytovali asistenci v otázkách organizace školením aktivistů z jejich řad, převážně formou večerních škol a seminářů. Příprava studentů na tyto aktivity zahrnovala dva týdny intenzivních seminářů o korejské ekonomice a podmínkách dělníků a farmářů následované několikadenní konferencí, na které si studenti vyměňovali

⁸⁰ ČÖN, Sang-bong. *Hanguk Künhjöndä Čhöngnjön Undongsa*, s. 211

získané poznatky. Poslední částí pak byla několikátýdenní terénní činnost jako taková, během které studenti při práci vedly s dělníky a famáři hovory na témata jako zadlužení, nedostatek pracovních sil a liberalizace trhu.⁸¹ Nejaktivnější přitom byli studenti právě o prázdninách a vlivem radikalizace hnutí v 80. letech se *konghwal* v podstatě stal masovým fenoménem. Hwang uvádí, že jen za rok 1985 se této aktivity zúčastnilo na 300 studentů z řad univerzity Jönse a také se zmiňuje o snahách levicových studentů o vytvoření informačních brožur, které měly studentům přiblížit pracovní podmínky, možnosti sblížení se s dělníky a postup při legálním zakládání odborové organizace.⁸²

Když pak koncem 70. let tempo růstu začalo slábnout a míra inflace vzrostla nad 20 %, současně s druhou ropnou krizí, promítla se nepříznivá ekonomická situace i na stále častějších dělnických stávkách. V reakci na přesun textilní manufaktury YH Company do zahraničí v srpnu 1979, což vedlo ke ztrátě alespoň 4 000 pracovních míst se asi 170 šiček rozhodlo stěžovat si formou sit-inu v sídle hlavní opoziční strany, odkud byly vyhnány pořádkovými jednotkami. Během zásahu došlo ke zranění jak šiček, tak opozičních politiků a novinářů a jedna žena byla dokonce zabita. Na protest proti tomuto zacházení vůdce opoziční strany Kim Jöng-sam vyhlásil 18denní sit-in opět ve stranickém sídle. Pak za tuto veřejnou podporu dělnic z YH Company nechal Kima vyloučit z Národního shromáždění,⁸³ načež zbylých 69 členů Kimovy opoziční strany podalo rezignaci.

⁸¹ SÖ, Čung-sök. *80njöndä mindžungüi salmgwa tudžäng [Život a boj mindžung v 80. letech]*. Söul: Jöksa pipchjongsa, 1988. ISBN 2004559000052, s. 420-421

⁸² HWANG, Ůi-bong. *80njöndäüi haksängundong [Studentské hnutí 80. let]*. Söul: Ačchim, 1986. ISBN 2004293000035, s. 185-186

⁸³ Kim Jöng-sam čchongdžä čemjöng kanghäng [Předseda Kim Jöng-sam vyloučen]. *Dong-a Ilbo [Východoasijský deník]*. 1979, **59**(04.10.), 1.

Obrázek 5 – Lidé s kanystry stojí frontu na benzín během druhé ropné krize

Zdroj: dokumentární záběry KBS Jöngsang sillok

V reakci na Kimovo vyloučení se v Pusanu, kde Kim vyrůstal, zvedla vlna protestů iniciovaná studenty Pusanské národní univerzity, kteří formou anonymních letáků volali po mobilizaci k demonstracím. Pochod, jež začal shromážděním před univerzitní knihovnou, se i přes snahy policie zabránit demonstrantům v opuštění univerzitního kampusu přesunul do centra města.⁸⁴ Když se lidé ve 3 hodiny odpoledne shromáždili v centru Pusanu, pokusila se policie nejdříve dav rozehnat, avšak neúspěšně. V 5 hodin odpoledne se skupiny lidí opět seskupily a za zvuku státní hymny provedli ceremonii svěšení státní vlajky, což bylo nezvyklé, jelikož, dle rozhovoru

⁸⁴ I, Čöng-sik. South Korea 1979: Confrontation, Assassination, and Transition. *Asian Survey*. 1980, 20(1), 63-76, s. 68-69

s Kim Čong-ho, státní hymna nebyla u studentů v oblibě.⁸⁵ Po tomto rituálu došlo ke srážce s policií, avšak demonstraci se nepodařilo rozehnat a lidé se opět seskupili před Pusanskou radnicí a dovolávali se odvolání ústavy Jusin a ukončení diktátorství. Pak na tyto protesty reagoval vyhlášením stanného práva a vysláním armádních jednotek do Pusanu, jež protesty potlačily a uzavřely všechny hlavní univerzity. Zatčeno bylo více než 1 000 studentů a obyvatel Pusanu a 66 z nich bylo postaveno před vojenský soud.

Obrázek 6 – Armáda násilně potlačuje protest v Pusanu

Zdroj: dokumentární záběry KBS Jōngsang sillok

Tyto snahy o potlačení protestů silou však měly opačný efekt, když došlo k rozšíření demonstrací i do okolního Masanu. I zde byl zorganizován masový pochod začínající u památníku věnovaného obětem Dubnové revoluce z roku 1960. Po přesunu do centra města lidé zaútočili na sídlo Pakovy strany a další budovy spojené s režimem, nikoliv však na nemocnice

⁸⁵ KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 153

a podobná zařízení. Po rozšíření stanného práva i do Masanu bylo zatčeno přes 500 osob a kolem 60 z nich postoupeno k vojenskému soudu. Přestože veřejné protesty byly armádou potlačeny, nálady ve společnosti zůstaly velmi vyhrocené, což nakonec vyústilo v atentát na prezidenta Paka, jenž vykonal Kim Čä-kju, ředitel Korejské centrální informační agentury Čungang čongbo bu (KCIA), kterou sám Pak nechal v roce 1961 zřídit s cílem získání větší kontroly nad činností aktivistů a společností jako takovou.⁸⁶

Obrázek 7 – Rekonstrukce atentátu na prezidenta Paka

Zdroj: dokumentární záběry KBS Jöngsang sillok

Pakova smrt s sebou opět přinesla uvolnění ve společnosti. Došlo k propuštění tisíců politických vězňů a obnovení studentských vlád a studenti zatčení během protestů v Pusanu a Masanu se mohli vrátit zpět do škol. Druhým, méně zmiňovaným důsledkem těchto povstání je fakt, že během

⁸⁶ Pak Čong-hüi täčchongnjöng sögö [Smrt prezidenta Pak Čong-hüi]. *Dong-a Ilbo* [Východoasijský deník]. 1979, 59(27.10.), 1.

nich vzešlo z řad obyčejných studentů a lidí mnoho budoucích aktivistů. Například Pak Kje-dong se stal poslancem Národního shromáždění, zatímco No Mu-hjōn se později stal prezidentem. Kim Ha-gi se stal velmi činným aktivistou a za svou činnost z května 1980 byl později zatýkán a mučen.

Nastalé nejisté situace a neklidu ve společnosti využil Čōn Tu-hwan, nově zvolený velitel Armádního bezpečnostního velitelství, obdoby československého Obranného zpravodajství, který se coby vrchní vyšetřovatel atentátu na Paka dostal nejdříve do pozice kontroly KCIA a 14. dubna 1980 se stal jejím ředitelem. Stejně tak už 12. prosince 1979, společně s No Tche-u, dalším členem tajného armádní spolku důstojníků Hanahō, provedl převrat v armádě zatčením velitele jednotek stanného práva kvůli podezření ze spolupráce na organizaci atentátu a se sám chopil velení. Toho dne obsadil i další vojenská velitelství v Sōulu a stal se defacto vůdcem země.

Obrázek 8 – Čōn Tu-hwan vyhlašuje výsledky vyšetřování atentátu na prezidenta Paka

Zdroj: dokumentární záběry KBS Jōngsang sillok

Napříč státnímu převratu však nadále převládala nálada společenského uvolňování. V únoru byl Kim Tã-džung propuštěn z domácího vězení v březnu došlo ke znovuotevření univerzit a povolení studentských rad, jež měly posilovat povědomí o demokracii a budovat ve studentech vlastnosti nutné k vedení lidí. Ačkoliv přetrvávající stanné právo zakazovalo protesty, docházelo k nim s rostoucí četností, obzvláště mezi dělníky. Mezi lednem a květnem 1980 se konalo 900 stávek, více než za celých 7 let ústavy Jusin, kterých se účastnili například horníci, šičky, inženýři, lékárníci a další.⁸⁷ Zatímco šičky z tržiště Pjõnghwa získaly 28 % zvýšení platů, zaměstnanci bank a finančních institucí si formou sit-inu vydobyli retroaktivní nárůst platů o 15 %.⁸⁸ Stejně tak v Pusanu vyeskaloval konflikt mezi zaměstnanci ocelárny Tongguk až na fyzickou konfrontaci, což vyústilo ve formaci reformního hnutí uvnitř Korejské federace obchodních unií *Hangung nodongčohap čchongnjõngmãng*. A v neposlední řadě, horníci z uhelných dolů ve městě Sabuk, nespokojení s pracovními podmínkami, se chopili zbraní z místní policejní stanice, demonstrovali a bránili policii vstoupit do města a do dolů po dobu čtyř dní, dokud nedošlo k uzavření nové dohody.⁸⁹

Největší mobilizace a nejradiálnější požadavky však i tentokrát vzešly z řad studentů. Z nouzového studentského shromáždění Sõulské národní univerzity, svolaného na 2. května 1980, vzešlo rozhodnutí Studentské asociace přestat vzdorovat vojenskému výcviku a namísto toho se plně zaměřit na politický boj za zrušení ústavy Jusin, stanného práva a zaručení základních práv dělníků. Po skončení shromáždění studenti zapálili

⁸⁷ HAGGARD, Stephan. a Robert R. KAUFMAN. *The Political Economy of Democratic Transitions*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1995. ISBN 9780691027753, s. 87

⁸⁸ KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 156

⁸⁹ KIM, Sõn-hjõk. *The Politics of Democratization in Korea: The Role of Civil Society*. Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press, 2000. ISBN 9780822957362, s. 66

podobiznu Čon Tu-hwana před hlavní branou.⁹⁰ K podobným rozhodnutím došlo i na univerzitách Sönggjungwan a Sögang a k této celonárodní kampani se nakonec přihlásilo 27 studentských vlád, které se rozhodly uspořádat v Söulu demonstrace 14. a 15. května.

V poledne 14. května se v centru Söulu shromáždilo více než 70 000 studentů z 34 univerzit. Stejně tak v dalších velkých městech jako Kwangdžu, Pusan a Masan došlo k protestům. Ačkoliv byli toho dne studenti rozehnáni za použití obrovského množství slzného plynu, druhého dne, když policie opět nasadila děla se slzným plynem, studenti několik děl zapálili a začali pochodovat na Modrý dům, avšak vůdci hnutí se rozhodli namísto toho směřovat pochod zpět do centra města před zraky veřejnosti. Vláda i opoziční strany slíbily co nejdříve přijít s řešením přetrvávajícího stanného práva, avšak jelikož další den, 16. květen, byl výročím státního převratu Pak Čöng-huiho z roku 1961, varovala vláda tvrdým zásahem, pokud by studentské demonstrace neustaly.⁹¹ Z tohoto důvodu se vedoucí studentského hnutí rozhodli sejít k zasedání na kampusu dívčí univerzity Ihwa. Jádro konfliktu mezi dvěma hlavními tábory spočívalo v základní povaze boje za demokracii. Početnější frakce, *Murim*, byla přesvědčená o tzv. boji po etapách, tedy že studenti by se měli především vrátit do škol a vzdělávat veřejnost o současných problémech a situaci, v níž se země nacházela. Z tohoto důvodu argumentovala pro uklidnění situace, jelikož další eskalace by pouze vedla k zásahu armády. V opozici k nim stála menšinová frakce, později známá jako *Hangnim*, která volala po otevřeném masovém boji proti režimu s tím, že Korea stojí na pokraji revoluce a je na čase svrhnout diktátorský režim. Stejně tak byli skeptičtí v názorech na

⁹⁰ ČÖNG, Sang-jong a Si-min RJU. *Memories of May 1980: a Documentary History of the Kwangju Uprising in Korea*. Seoul: Korea Democracy Foundation, 2003. ISBN 9788977782037, s. 64

⁹¹ Čöngbu kakčongpa kjeömhädže čöngčchi ilčöng dančchuk kömtčho [Krátký přehled politického programu vlády a jednotlivých politických stran v otázce zrušení stanného práva]. *Dong-a Ilbo [Východoasijský deník]*. 1980, 60(15.05.), 1.

opoziční stranu a jejich odhodlanosti k větším systémovým změnám. Toto zasedání však bylo narušeno zásahem policie a 95 studentských vůdců bylo zatčeno, což vedlo k zastavení studentských demonstrací v Söulu.⁹²

Přestože se podařilo situaci v Söulu zpacifikovat, nepokoje ve městě Kwangdžu v provincii Jižní Čölla nepřestávaly. 16. května se asi 50 000 lidí s pochodněmi shromáždilo před provinčním úřadem na protest proti pokračujícímu diktátorství a oznámili, že pokud budou uzavřeny univerzity, budou protesty pokračovat dalším shromážděním v 10 hodin dopoledne 18. května před hlavní budovou Čönnamské národní univerzity. V reakci na tuto provokaci rozšířil Čön Tu-hwan 17. května stanné právo na celé území Koreje, uzavřel univerzity, zakázal politické aktivity, zpřísnil cenzuru tisku a zároveň vyslal 20. divizi korejské armády do Kwangdžu, aby nepokoje potlačila. Stejná divize silou potlačila i protesty v Pusanu a Masanu v předchozím roce.

⁹² Pak Mi uvádí, že následujícího dne bylo zatčeno 50 studentských vůdců a s nimi i mnozí intelektuálové a politici v PAK, Mi. *Democracy and Social Change: a History of South Korean Student Movements, 1980-2000*. Bern: P. Lang, 2008. ISBN 9783039110667, s. 71

VI. Kwangdžu

V následující kapitole věnující se událostem v Kwangdžu a následném ideologickém zvratu v řadách studentského hnutí se namísto prostého popisu jednotlivých událostí zaměřím na důležité momenty a pokusím se poukázat na souvislosti, jež jsou často opomíjeny nebo upozadřovány a doplnit je obrazovým materiálem.

První skutečností, kterou považuji za důležitou je faktické popření Le Bonovy teorie hloupého davu, jež v případě Kwangdžu můžeme nalézt hned na několika místech. Jedním z nich je fakt, že v době, kdy obyvatelé Kwangdžu vzdorovali blokádě tvořené z vojenských jednotek, nedošlo uvnitř města k nárůstu násilí či zločinnosti, a navíc vůdcové dvou hlavních zneprátelených klanů veřejně předstoupili před obyvatele města a slíbili „spolupráci s odbojem.“⁹³ Dalším popřením Le Bona byly veřejné jídelny, kdy lidé, namísto paniky a uzavření se, společně vařili na ulicích a ve veřejných budovách a dělili se o jídlo s ostatními.⁹⁴

Stejně tak rozhodnutí o chodu města a další strategii probíhaly formou přímé demokracie během lidových shromáždění na nově přejmenovaném náměstí Demokracie před provinčním úřadem.⁹⁵ Během těchto shromáždění se držely minuty ticha za padlé, hlasovalo o složení vyjednávacích a řídicích organizací, docházelo k formulaci dalších požadavků a stejně tak se oznamovaly výsledky předchozích vyjednávání a současně se vybíraly příspěvky pro rodiny padlých a zraněných. Při jednom ze shromáždění také došlo na zapálení podobizny Čön Tu-hwana, stejně jako tomu bylo začátkem května v Söulu.⁹⁶

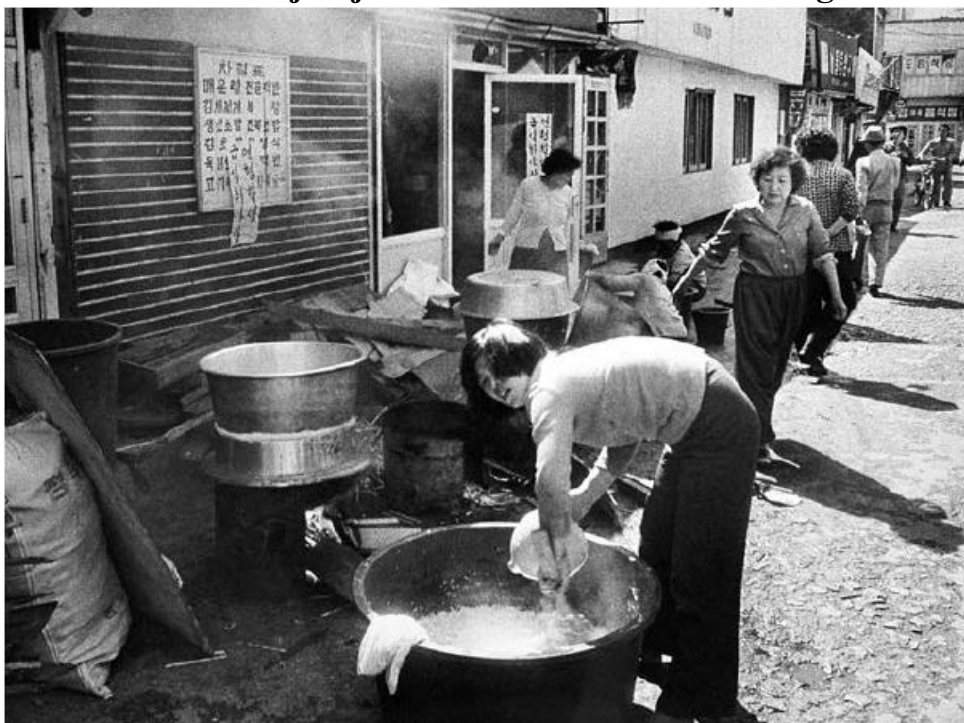
⁹³ ČÖ, Čöng-un. *The Gwangju Uprising: The Pivotal Democratic Movement That Changed the History of Modern Korea*. Paramus, N.J.: Homa & Sekey Books, 2006. ISBN 9781931907361, s.74

⁹⁴ I, Čä-üi. *Kwangju Diary: Beyond Death, Beyond the Darkness of the Age*. Los Angeles: UCLA Asian Pacific Monograph Series, 1999. ISBN 9781883191030, s. 72

⁹⁵ KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 181

⁹⁶ Op. cit., s. 183

Obrázek 9 – Veřejná jídelna v osvobozeném Kwangdžu

Fotograf: Hwang Čong-gön

Obrázek 10 – Lidové shromáždění na náměstí Demokracie

Zdroj: viz poznámka 93

Finálním a nejspíše největším argumentem proti Le Bonově teorii bylo rozhodnutí formulované na prvním lidovém shromáždění 22. května, kdy i přes návrhy na mírové vyřešení sporu a navrácení zbraní do rukou režimu od autorit jako viceguvernéra a vrchního vyjednavatele Občanské komise pro urovnání *Simin susŭb ũwŏnhŏ*, k jejíž formaci došlo jen chvíli před zahájením jednání, si zástupci lidu společně odhlasovali odmítnout podrobit se režimu a namísto toho vzdorovat a bojovat za demokracii. Mezi členy této komise přitom patřily vysoce postavené osoby ze sfér jak politických, tak náboženských či podnikatelských.

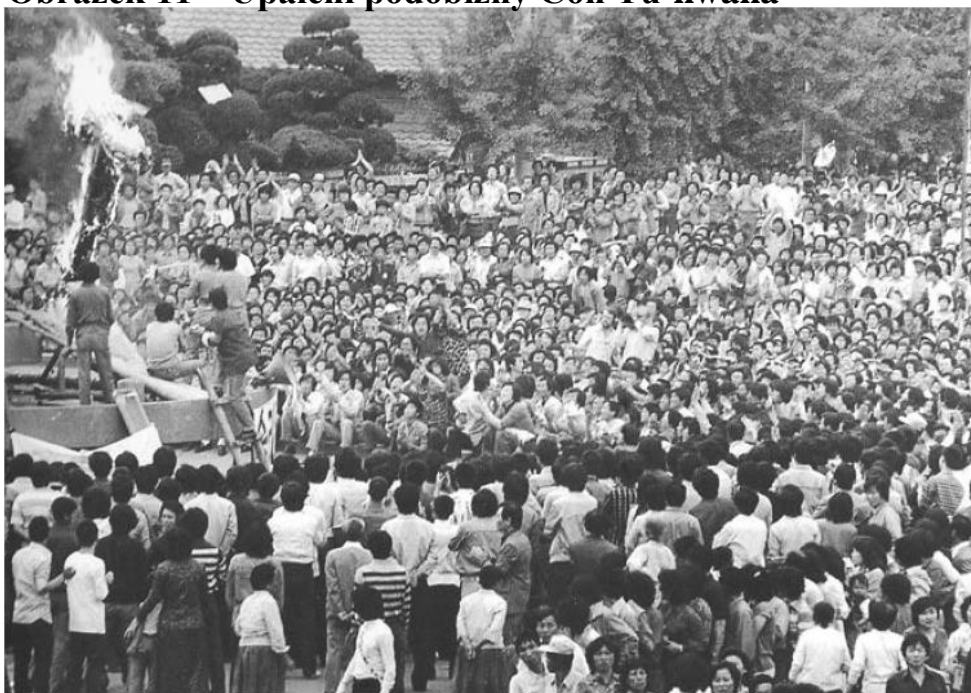
Sociolog Čö Čöng-un pro tento jev, kdy jedinci splývají do větší skupiny, avšak namísto davové hysterie nadále uvažují racionálně a zachovávají si svou lidskost, používá označení „absolutní komunita.“⁹⁷ S podobným závěrem nezávisle na něm přišel i Katsiaficas, který pro tento jev používá označení *Eros effect*.⁹⁸ Jednou z expresí tohoto jevu byla reakce místních řidičů autobusů a taxikářů, kteří tím, že jezdili po celém městě získali přehled o závažnosti situace. Ačkoliv bylo 18. května shromáždění před Čönnamskou univerzitou rozehnáno nasazením vojenských složek, obyvatelé města nadále protestovali a vyjadřovali svůj nesouhlas s novým nedemokratickým režimem a opětovným stíháním opozičních vůdců Kim Tä-džunga a Kim Jöng-sama, napříč tomu, že vůdci z řad studentů i další byli zatčeni ještě před začátkem demonstrace. O dva dny později, 20. května, se k protestujícím občanům připojili také řidiči městské hromadné dopravy a taxíků, když s více než 200 vozidly vyrazili proti vojenské linii a pomohli tak protestujícím dosáhnout prvního vítězství proti vojenským jednotkám v Kwangdžu.⁹⁹

⁹⁷ Čö, Čöng-un. *The Gwangju Uprising: The Pivotal Democratic Movement That Changed the History of Modern Korea*, s. 85

⁹⁸ KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 175 a 215

⁹⁹ ČÖNG, Sang-jong a Si-min RJU. *Memories of May 1980: a Documentary History of the Kwangju Uprising in Korea*, s. 64

Obrázek 11 – Upálení podobizny Čön Tu-hwana

Fotograf: Na Kjõng-tchäk

Obrázek 12 – Protiútok taxikářů a řidičů hromadné dopravy

Fotograf: Hwang Čong-gõn

Srážky obyvatel s armádou pokračovaly celou noc, nakonec došlo k protestnímu zapálení prorežimní televizní stanice a daňového úřadu. V reakci na zapálení televizní stanice a nově vzniklou potřebu šíření aktuálních a pravdivých informací mezi obyvateli hrály důležitou roli opět noviny, když byl založen tzv. Bulletin bojovníků *Tchusa hōbo*.

Když poté dalšího dne došlo ke střelbě vojáků před provinčním úřadem, rozhodli se lidé pozvednout zbraně a vytvořit tzv. Občanskou armádu *Simin gun* a v podvečer 21. května se jim podařilo zahnat vojenské složky za hranice města. Dalších pět dní žili obyvatelé Kwangdžu v relativní svobodě a absolutní komunitě formou veřejných jídelen, akcí na podporu dárcovství krve kvůli nedostatku v místních nemocnicích a lidových shromáždění, na kterých, pokud zrovna neprobíhalo jednání, místní studenti a herci hráli tzv. *madang gŭk*,¹⁰⁰ tedy novou formu maskového tance, často se silným politickým podtextem a důrazem na boj za demokracii. Takto žili obyvatelé osvobozeného Kwangdžu až do 26. května, kdy přišla armáda s ultimátem. Obyvatelé města mohou buďto kapitulovat nebo bude situace ve městě potlačena vojenským zásahem. 27. května nad ránem vpadla armáda zpět do města a se souhlasem Spojených států, jež se v souvislosti s nedávnou studentskou okupací ambasády v Íránu bály eskalace konfliktu na celostátní úroveň, zaútočila na provinční úřad a obsadila Kwangdžu. Vojenské jednotky poté převezly těla mrtvých vozidly pro svoz odpadu na hřbitov Mangwoldong, kde byli aktivisté, jež zůstali bránit provinční úřad pohřbeni.

¹⁰⁰ I, Nam-hŭi. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*, s. 205

Obrázek 13 – Kolona tanků při obsazení Kwangdžu

Fotograf: Na Kjöng-tchäk

Obrázek 14 – Bezobřadní pohřbívání padlých aktivistů

Fotograf: Kim Njōng-man

VI.1 Ideologický zvrát po Kwangdžu

Pro další etapu procesu boje za demokracii bylo povstání v Kwangdžu naprosto klíčové a jeho odkaz se aktivistům vryl hluboko do paměti i přes snahy režimu o jeho diskreditaci a banalizaci. Jedním z důsledků povstání byla i narůstající radikalizace studentského hnutí, které v tomto období prošlo několika graduálními fázemi, jež jsou evidentní ze samotného ideologického vývoje. V následující části se proto pokusím tento vývoj zachytit a poukázat na možné důvody této radikalizace coby jednoho z faktorů, jež přispěl k úspěchu hnutí za demokracii v červnu 1987.

VI.1.1 Debata o společenské struktuře

Jedním z tíživých odkazů Kwangdžu pro legitimitu studentského hnutí byl nepoměr mezi oběťmi z řad proletariátu a studentů z posledního dne povstání, jelikož jen několik málo intelektuálů a studentů zůstalo v budově provinčního úřadu a v době povstání studenti prosazovali navrácení zbraní a mírové řešení konfliktu. Naopak obyčejní dělníci z továren a Marxův *lumpenproletariat* byli primárními mučedníky vojenského zásahu, což protirečilo Marxově teorii, která na ně nahlížela jako na ovce, jež potřebují intelektuály, kteří by jim ukázali správnou cestu k revoluci. Tento metaforický dluh v očích společnosti byl splacen v říjnu 1982, kdy Pak Kwan-hjŏn, předseda studentské asociace univerzity Čönnam, který později pracoval v továrně poblíž Söulu, zemřel na následky hladovky, kterou se rozhodl držet poté co byl odsouzen k pěti letům ve vězení. Hladovkou se snažil domoci lepšího zacházení s vězni a zahájení vyšetřování, jež mělo osvětlit k čemu v Kwangdžu skutečně došlo.¹⁰¹

Aktivisté a marxističtí intelektuálové byli přesvědčeni, že neúspěch povstání v Kwangdžu pramenil z nedostatečné analýzy aspektů korejské

¹⁰¹ I, Nam-hŭi. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*, s. 52

společnosti a nedostatečné identifikace hlavního nepřítele, proti kterému by měl být boj za demokracii veden.¹⁰² Kromě studentských aktivistů a levicových intelektuálů se do debaty zapojila i skupina přezdívaná *čäja*, označující převážně disidenty z řad bývalých politiků, jež se podíleli na spolupráci s demokratizačními silami. Během debat vykrytalizovaly 3 hlavní myšlenkové proudy. První z nich, Občanská demokratická revoluce (ODR), kladla důraz na boj proti diktátorskému režimu, zatímco zbylé dvě, Národní demokratická revoluce (NDR) a Lidová demokratická revoluce (LDR), považovali za hlavního nepřítele imperialismus USA a Japonska. NDR a LDR se dále lišily názorem na spolenectví mezi jednotlivými skupinami aktivistů jako studenti, dělnictvem, chudým měšťanstvem, jež NDR prosazovala a LDR považovala za nepotřebné. Čo argumentuje, že důvodem, proč NDR získala největší podporu mezi aktivisty, byl vnímaný pravicový oportunistismus a levicový extremismus v idejích ODR a LDR respektive.¹⁰³

Současně se kolem časopisu *Tvorba a kritika Čchangdžakkwa pipchjŏng* vytvořila diskuze o tom, zda je korejská společnost periferně kapitalistickou či formou státem monopolizovaného kapitalismu. Zatímco I Tchä-gŭn na základě teorie závislosti argumentoval, že Korea je periferií kapitalistického světa, Pak Hjŏn-čchä oponoval poukazováním na spolenectví režimu a třídy čäbŏl, které podle něj stálo v cestě socialistické revoluci. Na jedné straně I kladl důraz na boj proti imperialistickým mocnostem, stejně jako NDR a LDR, a na straně druhé Pak považoval za konečný cíl aktivistů třídní boj.¹⁰⁴

¹⁰² PAK, Hjŏn-čchä a Hüi-jŏn ČO. *Hanguk sahwö kusŏngčche nondžäng [Debata o společenské struktuře Koreje]*. Sŏul: Čuksan, 1989.

¹⁰³ ČŎ, Hjä-wol. The societal impact of student politics in contemporary South Korea. *Higher Education*. 1991, 22(2), 175-188.

¹⁰⁴ SIN, Ki-uk. Marxism, Anti-Americanism, and Democracy in South Korea: an Examination of Nationalist Intellectual Discourse. *Positions: asia critique*. 1995, 3(2), 510-536.

Druhé kolo diskuzí se konalo převážně v kruzích studentských aktivistů, jež byly rozděleny na dva proudy. První z nich, Revoluce národního osvobození a lidové demokracie (RNOLD), opět kladla důraz na imperialismus coby klíčovou překážku demokratizace. Na druhé straně Konstituční shromáždění (KS) zdůrazňovalo třídní boj proti fašismu. Na podporu těchto myšlenkových proudů byly založeny dvě studentské organizace, Boj za soběstačnost a demokracii *Čamintchu* a Boj za masy a demokracii *Minmintchu*.¹⁰⁵

V posledním stádiu těchto debat došlo k přeskupení proudů RNOLD a KS do dvou nových frakcí, Národní osvobození (NO) a Lidová demokracie (LD). Stoupenci NO upřednostňovali antiamerikanismus a otázku sjednocení, zatímco LD obhajovala revoluci podle ideologie ortodoxního Marxismu-leninismu s důrazem na třídní boj a problémy dělnictva. V kruzích studentských aktivistů došlo také k rozdělení podle této linie a mezi oběma frakcemi panoval antagonistický vztah.¹⁰⁶ Mezi těmito dvěma frakcemi se nakonec NO chopilo iniciativy a roku 1987 sehrálo velkou roli v kampani za změnu ústavy a zavedení přímé volby prezidenta. Současně se zástupci NO stali většinovou frakcí v Národní radě univerzitních studentů *Čöndähjöp*, což vedlo k úpadku názorové opozice. Jedním z důkazů konečného vítězství NO je i vlna reunifikačních snah, která se zvedla po dosažení demokratizace.

VI.1.2 Antiamerikanismus

V předchozí části je evidentní téměř kopernikovský obrat v přístupu studentského hnutí a intelektuálů k pozici USA coby odkaz násilného potlačení povstání v Kwangdžu. Zatímco v předchozí době byla hegemonie

¹⁰⁵ ČÖ, Hjä-wol. The societal impact of student politics in contemporary South Korea. *Higher Education*. 1991, 22(2), 175-188.

¹⁰⁶ I, Nam-hüi. The South Korean student movement: undongkwön as a counterpublic sphere. ARMSTRONG, Charles K., ed. *Korean Society: Civil society, Democracy and the State*. 2. vyd. New York: Routledge, 2007, s. 95-120. Asia's transformations. ISBN 0203966643, s. 112

Spojených států vnímána převážně kladně, což je viditelné například v juxtapozici masivních protestů proti normalizaci vztahů s Japonskem za nátlaku USA a absence výrazných protestů proti účasti ve válce ve Vietnamu. Přestože veliký vliv Spojených států byl vzdělanci vnímán jako problém z hlediska historické subjektivity a reorientace USA na Čínu byla zpočátku problematická, až do 80. let se zdálo, že pozitivní ideje demokracie, svobody a modernity převažují nad negativy. V tomto kontextu pak působí velmi trefně pasáž z knihy *Anti-Americanism in the Third World*:

U.S. policy relegates all Third World countries to the status of pawns in the global struggle. All bilateral relationships are subordinated to calculations of utility in the cold war or peaceful competition with the Soviets. The Americans profess commitment to peace, economic development, human rights, and democracy in the Third World, but any of these values may be jettisoned without hesitation or compunction if U.S. military or strategic interests are at risk.¹⁰⁷

S ohledem na tento závěr je podpora Čon Tu-hwanova krvavého potlačení povstání v Kwangdžu ze strany USA právě tím zmiňovaným hozením přes palubu hodnot jako jsou lidská práva a demokracie. Z tohoto důvodu je proto pochopitelné, že se pro zástupce boje za demokracii Kwangdžu stalo symbolem zrady Spojených států. Tento pocit zrady je pak evidentní v protestních akcích cílených právě na instituce zastupující USA v Koreji jako tomu bylo při zapálení kanceláří Informačních služeb USA (ISUS) v Kwangdžu v prosinci 1980 a následným zapálením kanceláří stejného typu v květnu 1982 v Pusanu. Tyto protesty pokračovaly výbuchem bomby před budovou Amerického kulturního centra v Tägeu v září 1983 a okupací knihovny ISUS v Söulu v květnu 1985, jež trvala tři dny, načež bylo všech 73 studentů zatčeno. Zapálení kanceláří ISUS v Pusanu se opakovalo

¹⁰⁷ RUBINSTEIN, Alvin Z. a Donald Eugene SMITH, ed. *Anti-Americanism in the Third World: Implications for U.S. Foreign Policy*. New York: Praeger, 1985. ISBN 0030019621, s. 12

i v květnu 1986. Tyto útoky na ISUS byly jedny z prvních násilných aktů, jež se hnutí za demokratizaci dopustilo. V reakci na plaidoyer Mun Pu-sika, pachatele útoku v Pusanu z roku 1982, ve kterém se dovolával vyrovnání přátelských vztahů Koreje a Spojených států s cílem budování demokratické společnosti a národního sjednocení, došlo k vydání stanoviska Národní rady křesťanské církve v Koreji *Hangung kidokkjo kjohö hjöbühö*, jež znělo takto:

Abychom porozuměli tomuto nepřátelskému aktu vůči Spojeným státům, je důležité začít s jasným porozuměním podstaty vztahů mezi US a Koreou. Spojené státy byly vždy považovány za nejbližšího spojence Koreje již od dob, kdy se začaly na osudu Korejského poloostrova podílet. Avšak role Spojených států v Kwangdžu zanechala nerasmazatelnou jizvu, která nemůže být nikdy zhojena. Postoj Korejců ke Spojeným státům se nepopíratelně změnil.¹⁰⁸

Ve druhé polovině 80. let se antiamerikanismus stal mezi studenty jakýmsi lakmusovým testem oddanosti hnutí za demokracii. Toto přesvědčení se nadále stupňovalo v reakci jak na tlak ze strany Spojených států na další liberalizaci importů do země, tak na mezinárodní kontext vycházející z amerického bombardování pozicí v Libyi a napomáhání Contras v Nikaragui.

Ačkoliv neexistují z tohoto období studie, jež by mapovaly smýšlení veřejnosti, můžeme alespoň ve studiích ze samotného konce 80. let vidět vzrůstající tendenci ztotožňovat se s protiamerickými názory studentů. Jedna studie provedená v červnu 1989 shledala, že 35.3 % dotázaných obyvatel Söulu souhlasilo se studentskými názory kritizující Spojené státy.¹⁰⁹ Další studie, uskutečněná televizní stanicí MBC v červnu 1990, zjistila, že 57.8 %

¹⁰⁸ I, Nam-hüi. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*, s. 116-117

¹⁰⁹ JU, Sök-čchun a Bjöng-jöng PAK. Hanguk haksängundongüi kudžowa kinüng [Struktura a funkce korejského studentského hnutí]. KIM, Jöng-mo, ed. *Hjödä hankuk sahö mundžeron [Pojednání o problémech moderní korejské společnosti]*. Söul: Hanguk bokči čöngčchäk jönguso, 1991, s. 94-118. ISBN 2007459000658, s. 112

dotázaných zastávalo názor, že Spojené státy ve vztahu s Koreou sledují pouze své vlastní zájmy a pouhých 29.6 % odpovědělo, že jsou Spojené státy pro Koreu nápomocnými. Tyto negativní pocity se však vztahovaly pouze na vládnoucí vrstvy Spojených států, a nikoliv na obyvatelstvo jako takové.¹¹⁰

Jednou z hlavních skupin účastnících se na boji proti americkému imperialismu byla již zmiňovaná *Čamintchu*, která své názorové přesvědčení jasně formulovala v Předslovu k osvobození *Häbang sösi*, pamfletu, jež byl cirkulován mezi aktivisty takto:

Hlavním agentem fašistické nadvlády nad Korejským lidem je imperialismus Spojených států. Konzervativní byrokracie, monopolní kapitalisté a armáda v Koreji jsou pouze sluhý Spojených států. [. . .] Hlavním nepřítelem našeho boje by měly být Spojené státy. Všechny ostatní skupiny odporu jsou našimi nepřáteli jen proto, že následují rozkazy Spojených států.¹¹¹

VI.1.3 Čučche

V souvislosti s okupací budovy spadající pod USIS v květnu 1986 v Pusanu studenty z řad *Čamintchu* došlo následujícího dne k něčemu ještě překvapivějšímu. Na nástěnné tabuli Söulské národní univerzity došlo k vyvěšení této zprávy: „Poslouchali jsme vysílání severokorejského rádia; co je na tom špatného? Máme právo jej poslouchat. Z vysílání rádia Severní Koreje jsme získali více informací než ze zaujatého vysílání KBS.“¹¹²

Toto veřejné oznámení, jistě šokující i pro mnohé z řad studentů bylo prvním náznakem prohlubující se radikalizace studentského hnutí. Další z důvodů úpadku důvěry v stát zveřejňované informace může být i nesrovnalost v poměru hrubého národního produktu. Když v roce 1984

¹¹⁰ KIM, Čin-ung. The Nature of South Korean Anti-Americanism. *Korea Journal*. 1994, 34(1), 36-47, s. 42

¹¹¹ I, Nam-hüi. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*, s. 124

¹¹² SIM, Jang-söp. Undongkwonüi čusapcha [Severokorejští sympatizanti v demokratizačním hnutí]. *Wolgan Čosön [Korejský měsíčník]*. 1989, 10(3), 274-295, s. 294

vydala OSN tyto údaje pro obě země, jeden ze studentů přepočtem těchto statistik na jednoho obyvatele došel k tomu, že jihokorejských 2300 dolarů na osobu je jen o 200 dolarů více než zněl údaj HNP pro KILDR, přestože státem šířená propaganda tvrdila, že se Jihokorejci mají desetkrát lépe než jejich severní sousedé.¹¹³

Tento obrat k severokorejské ideologii Čučche je důležité chápat nikoliv odděleně, nýbrž jako další fázi odklánění se od Spojených států. Toto pokračování na ose antiamerikanismu lze z hlediska historické subjektivity vysvětlit jako snahu o řádné dokončení procesu dekolonizace. Jedním z hlavních indikátorů dokončení dekolonizace je získání autonomie, kterou ideologie Čučche zahrnuje hned ve třech sférách. Mezi ně patří nezávislá politika, ekonomická soběstačnost a nezávislost v otázce obrany státu.

Další ze zajímavostí na této adopci severokorejské ideologie je fakt, že tento akt byl v přímém konfliktu se zásadou antikomunismu, jež byl dříve nezpochybnitelným principem studentského hnutí, což je evidentní například v hesle Dubnové revoluce: „Zničme komunismus správným zakotvením naší demokracie!“¹¹⁴ Tento paradoxní názorový vývoj v řadách studentského hnutí pro mnohé radikály dospěl až do stádia zřeknutí se privilegia jako práva na studium ve snaze plně splynout s proletariátem.

¹¹³ I, Nam-hŭi. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*, s. 132

¹¹⁴ KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 132

VII. Červnový boj za demokracii

Právě tato radikalizace, která vedla k vyloučení velké části studentstva z mainstreamových kruhů demokratizačního hnutí, se paradoxně stala výhodou, jež umožnila tomuto hnutí dosáhnout svého cíle. Když 13. dubna 1987 Čon Tu-hwan prohlásil, že s blížícími se Olympijskými hrami je třeba uchovat národní jednotu a zakázal další jednání o ústavních reformách, byli to opět studenti, kteří mobilizovali jako první. Avšak na Velikonoční mši dalšího dne se ke kritikům připojil i Kardinál Kim a již zmiňovaná Národní rada křesťanské církve v Koreji. Čon však i přes tuto první vlnu protestů nadále pokračoval ve svých plánech vysídlit asi 3 000 000 obyvatel z okolí sousedství Mokdong, kde mělo vzniknout Olympijské centrum. Když při tomto vyklizení padající zeď usmrtila dítě, zvedla se další vlna protestů. 13 katolických kněží v Kwangdžu vyhlásilo hladovku do vyhlášení přímých voleb prezidenta a 30 profesorů univerzity Korjŏ podepsalo veřejnou deklaraci požadující veřejnou volbu prezidenta. K této kampani se přidali další profesori, skupiny spisovatelů, herců, a dokonce i Národní asociace lékárníků. Stejně tak se k této jednotné kampani připojili i buddhisté.

Obrázek 15 – Buddhisté účastníci se protestů

Fotograf: Ko Mjŏng-džin

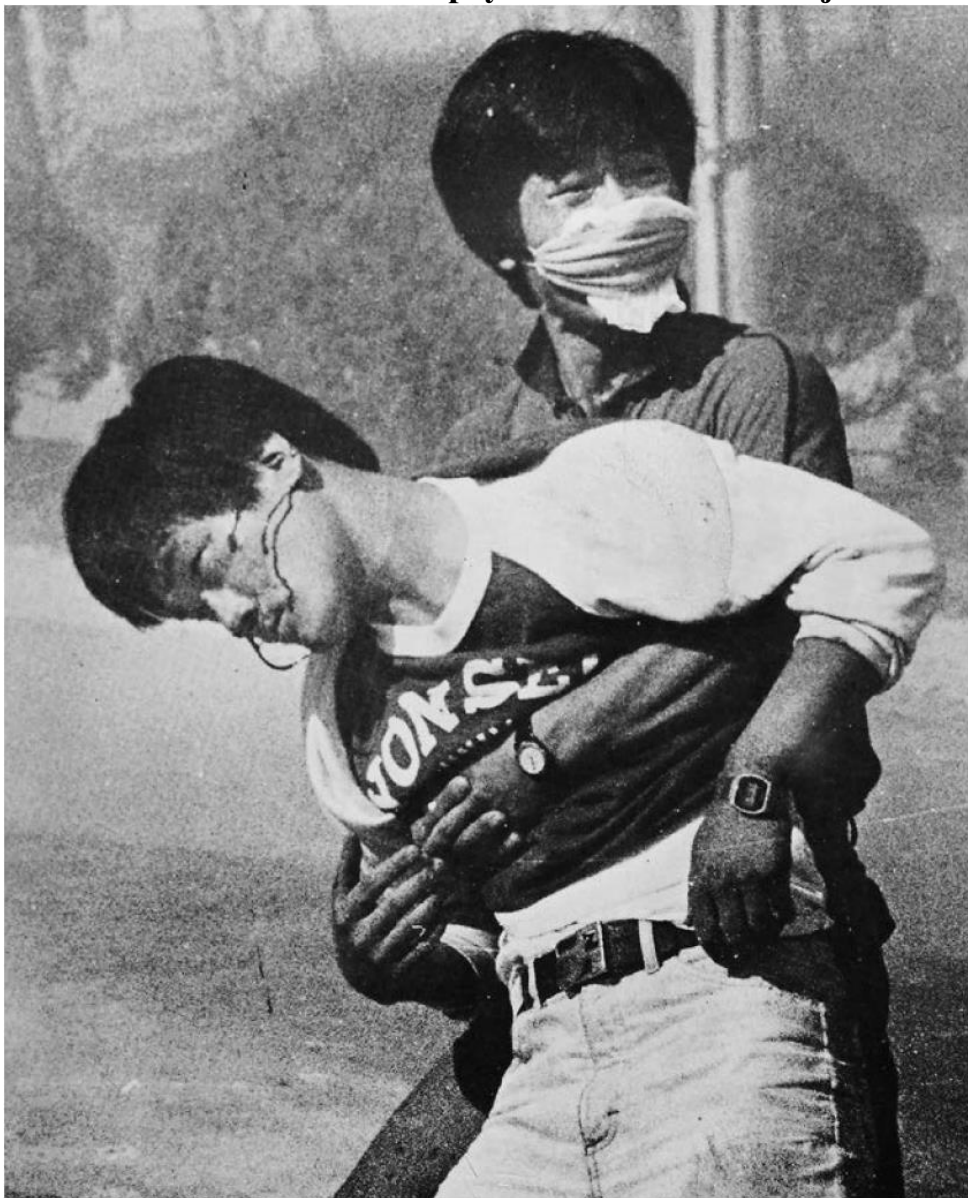
Po celé zemi byly organizovány akce spojené s blížícím se výročím incidentu v Kwangdžu. V den výročí, 18. května vydali katoličtí kněží v Kwangdžu a Mjōngdongu společné prohlášení o vraždě studenta Pak Čong-čchōla, který zemřel na následky mučení, což protiřečilo oficiálnímu stanovisku.¹¹⁵ Toto prohlášení Kardinála Kima vyvolalo vlny nepokojů v celé společnosti a brzy poté došlo k zformování Národní koalice za demokratickou ústavu (NKDÚ) *Kukbon* a vyhlášení celonárodního protestu na 10. června. Mezi prosazované nenásilné formy protestu patřil veřejný zpěv písní jako *Arirang* a *Āgukka*, mávání kapesníky, troubení automobilů, zvonění kostelními zvony a zhasnutí všech světel a vypnutí televize v 8 hodin večer, kdy mělo dojít k televiznímu ohlášení nominace No Tche-u za nástupce Čon Tu-hwana. Ačkoliv mezi členy této národní koalice patřili zástupci z řad dělnictva, novinářů, doktorů, žen, učitelů, herců, politiků a obzvláště náboženských vůdců, velmi znatelná byla absence studentů, která byla zapříčiněna strachem politiků z poskvrnění této organizace spojením s radikálními levicovými elementy.

I přes toto vyloučení se však studenti zhostili přímé zodpovědnosti za úspěch demokratizačního hnutí, jelikož byli jedinou skupinou, která byla schopná masové mobilizace v ulicích a zároveň ochotná riskovat zatčení, slzný plyn a bití policí. Stejně tak došlo během týdne akcí připomínajících události v Kwangdžu k založení organizací spojujících kampusy jednotlivých měst po celé zemi se základnou v Sōulu, jež sehrála klíčovou roli v mobilizaci studentů. Jednou z inspirací pro tuto masovou akci byly i demonstrace *People Power* z února 1986 na Filipínách, které vedly k sesazení Ferdinanda Marose, který byl diktátorem přes 20 let.

¹¹⁵ HABERMAN, Clyde. SEOUL STUDENT'S TORTURE DEATH CHANGES POLITICAL LANDSCAPE. *The New York Times* [online]. 1987, 137(31.1.), 1-3 [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1987/01/31/world/seoul-student-s-torture-death-changes-political-landscape.html>

Když ministři vnitra a spravedlnosti 8. června označili plánované akce na 10. června za nelegální shromáždění a NKDÚ za organizaci podryvající korejskou jednotu, svolali studenti předkolo protestů na 9. června. Během konfrontace na kampusu univerzity Jönse došlo k zasažení jednoho ze studentů, I Han-jöla, pocházejícího z Kwangdžu, granátem se slzným plynem do hlavy, načež upadl do kómatu. Právě tato událost se stala srážkovým faktorem Červnového boje za demokracii. Přestože policie při nočních manévrech zatkla téměř 5 000 osob a dalších 700 opozičních vůdců držela v domácím vězení, tisíce studentů pochodovalo celou noc a pokračovalo v nácviku na zítřejší protest.

Obrázek 16 – Student vleče pryč zasaženého I Han-jöla

Zdroj: KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 286

10. června vyrazili lídři NKDÚ do anglikánské katedrály v Söulu, aby zahájili celonárodní protest. Ihned poté byla katedrála obehnána policií a vedení drženo uvnitř po dobu dvou dní, načež byli zatčeni. Když navíc režimní cenzoři zabránily novinářům tisknout cokoliv týkající se protestů, většina lidí považovala akci za potlačenou. Za této situace vyšli do ulic

studenti, kterých bylo zanedlouho přes 45 000. S paralyzovaným vedením NKDÚ se studenti rozhodli okupovat dvě základní lokace, městskou radnici a katedrálu v Mjōngdongu, která se stala organizačním centrem dalších aktivit.

Obrázek 17 – Katedrála v Mjōngdongu

Fotograf: Ko Mjōng-džin

Den za dnem docházelo ke stupňování protestů se stoupajícím počtem demonstrantů a 13. června se ke studentům připojilo i úřednictvo, nově vzniklá společenská vrstva vlivem modernizace, které dosud mobilizace pouze pozorovalo zpoza oken jejich kanceláří. S odkazem na smrt studenta Kim Ču-jöla a vážné zranění I Han-jöla byla na 18. června svolána masivní demonstrace na zákaz použití granátů se slzným plynem, načež Čön Tu-hwan reagoval mobilizací armády a vyhlášením plánu na zavedení stanného práva. Čö zde poukazuje na další z odkazů povstání v Kwangdžu. Zatímco dříve nasazení armády a vyhlášení stanného práva znamenalo konec demonstrací, následkem událostí z května 1980 byli studenti v koalici s dělníky ochotni v boji za demokracii čelit i armádě.¹¹⁶

Spojené státy, které za této situace došly k názoru, že nejlepší cesta k udržení ekonomické stability v zemi je formou mírové demokratizace, apelovaly na Čön Tu-hwana při schůzce s velvyslancem US proti těmto krokům a za uvolnění společenského napětí.

Obrázek 18 – Studenti při srážce s policií

Zdroj: KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*, s. 288

¹¹⁶ Čö, Čöng-un. *The Gwangju Uprising: The Pivotal Democratic Movement That Changed the History of Modern Korea*, s. 284

Tváří v tvář stupňující se situaci po celé zemi a ztrátě podpory z řad USA a armády, Čön Tu-hwan se rozhodl propustit 25. června Kim Tä-džunga z domácího vězení. Tento ústupek režimu dále energizoval disent a na další den byl zorganizován Mírový pochod lidu, který si dával za cíl prosadit stažení rozhodnutí z 13. dubna o ukončení jednání o ústavní revizi, propuštění všech politických vězňů, zaručení svobod shromažďování, protestu a tisku a ukončení používání slzného plynu. Této akce se zúčastnilo přes milion demonstrantů ve více než 30 městech. Když demonstrace neustávaly ani v následujících dnech rozhodl se Mezinárodní olympijský výbor (MOV) doručit Sůli dopis „expressing the IOC’s concern at the civil unrest.“¹¹⁷

No Tche-u, Čön Tu-hwanem zvolený nástupce, se v reakci na vyhrocenou společenskou situaci a tlak ze strany USA a MOV rozhodl vydat 29. června deklaraci, ve které přistoupil na požadavky opozice jako zavedení přímé volby prezidenta, amnestie pro politické vězně a obnovení svobody tisku.

¹¹⁷ LARSON, James F. a Hüng-su. PAK. *Global television and the politics of the Seoul Olympics*. Boulder, Colo.: Westview Press, 1993. ISBN 9780813316949, s. 161

VIII. Závěr

V bakalářské práci jsem se zaměřil na fenomén studentských hnutí coby aktérů politické změny v nedemokratických režimech. Pokusil jsem se analyzovat jakým způsobem se studenti podíleli na procesu demokratizace Koreje v 70. a 80. letech minulého století, zařadit jejich aktivitu do širšího kontextu soudobých hnutí. V této kapitole se pokusím zhodnotit proces demokratizace a vliv studentů na jeho průběh.

VIII.1 Demokratizace

Ačkoliv se modernizace a s ní související procesy urbanizace, industrializace a růst vzdělanosti na procesu demokratizace nepochybně podepsaly, v případě Koreje není možné říci, že by k demokratizaci došlo bez účasti lidových hnutí a tlaku na elity režimu.

S ohledem na tři základní procesy, které Tilly identifikoval můžeme říci následující. K integraci mezilidských sítí důvěry nepochybně došlo. První náznaky můžeme nalézt v aktivním budování koalic mezi studenty, dělníky a farmáři už v 70. letech formou *konghwal* a *nonghwal*. V případě soudobé Koreje není možné hovořit o výrazných kategorických rozdílech, které by zamezovaly určitým skupinám obyvatel účastnit se politického procesu. Přesto však zlepšení celkové životní obyvatel vedlo k pozitivní změně v rámci tohoto ukazatele. Za třetí, u procesu redukce autonomních silových center vzhledem k charakteru obou vůdců, Pak Čöng-hüiho i Čön Tu-hwana, coby vojenských důstojníků a faktu, že jednotky korejské armády spadaly pod operační kontrolu americké armády, byla pro oba vůdce v této otázce nejkritičtější podpora právě ze strany Spojených států.

Ve vztahu s Tillyho konceptem *state capacity* můžeme poukázat na fakt, že v době společenské nejistoty a pádu režimu I Süng-mana nedošlo k rozdrobení území na dílčí celky. Naopak, v této situaci zakročila konzervační síla v podobě armády a udržela pořádek i když za cenu omezení lidské svobody.

V otázce charakteristiky přechodu jako takového lze identifikovat několik základních faktorů. Tím hlavním jsou příliš vysoké náklady na udržení moci režimu a mezinárodní kontext ve formě zahraničního tlaku ze strany USA a MOV.

Dle Huntingtonovy typologie přechodů se korejská demokratizace blíží dvěma typům, nahrazení a sjednanému přechodu. Sám Huntington přitom poukazuje na to, že u těchto typů přechodů může docházet k překryvu. S ohledem na kritickou roli, jež sehráli lidé během Červnového boje za demokracii, se proto přikláním spíše na stranu přechodu nahrazením.

U typologie přechodů podle Schmittera a Lynn Karlové se jeví důraz na násilí u revolučního přechodu jako problematický a z tohoto důvodu by bylo vhodnější demokratizaci v Koreji na Schématu 1 začlenit mezi revoluci a reformu.

VIII.2 Lidová hnutí

Při pokusu aplikace tří zmíněných teorií lidových hnutí se Le Bonova teorie kolektivního chování jeví jako velmi neaktuální. S akcelerujícím rozvojem informačních technologií lze předpokládat, že tento trend bude pokračovat.

V případě teorie sociální anomie lze identifikovat několik bodů, ve kterých dochází k průniku s procesem korejské demokratizace. I přes organizační snahy velkého počtu skupin nakonec došlo k dosažení cíle formou neinstitucionalizovaných masových protestů iniciovaných či katalyzovaných srážkovými faktory, často smrtí nebo vážným zraněním studenta.

Při snaze o charakterizaci procesu demokratizace se jako nejvhodnější jeví teorie politických příležitostí, která umožňuje kampaně popsat formou 5 základních kritérií popsaných v úvodu práce. V tomto kontextu lze incident v Kwangdžu považovat za kritický, jelikož způsobil nezvratnou ztrátu legitimacy režimu v očích vzdělanosti a později celé

společnosti. V případě *contentious repertoires* lze vypíchnout *konghwal*, *nonghwal* a *madang gũk* jako specifické pro korejskou demokratizaci.

VIII.3 Vznik a role studentského hnutí

S ohledem na otázku vzniku studentského hnutí a jejich pozice v čele hnutí za demokracii se jeví obě zmíněné teorie jako aplikovatelné. Zatímco v období japonské okupace patřili studenti mezi jedinou společenskou vrstvu, která si mohla dovolit otevřeně vzdorovat režimu, což bylo dále posilováno historickým postavením učenců v korejské společnosti, ve druhé fázi formace studentského hnutí, ke které došlo v 60. letech, bylo sebezpojetí studentů coby národního svědomí ještě důležitější.

Při snaze charakterizovat roli studentů v procesu jako takovém je zřetelná určitá základní vývojová linie. Zatímco v první fázi byli studenti v podstatě jedinými aktéry a z toho důvodu i lídry, začátkem 70. let lze vysledovat snahu studentů o budování koalic v reakci na státní represe. Ačkoliv mezi první složky společnosti patřili dělníci a farmáři, později se činnost studentského hnutí rozrostla i na spolupráci s náboženskými organizacemi a politiky. V poslední fázi došlo k vyčlenění studentského hnutí z hlavního proudu boje za demokracii vzhledem k jejich radikálnosti. Paradoxem je, že právě toto vyčlenění z organizování červnových protestů v roce 1987 umožnilo studentům paralelně vytvořit síť univerzitních kampusů po celé zemi, která se po zatčení vůdců NKDÚ stala instrumentální při následné masové mobilizaci.

IX. Technické poznámky a bibliografie

IX.1 Transkripce a překlad

Pro přepis korejštiny používám českou vědeckou transkripci. U textů pocházejících z angličtiny překládám pouze definice základních pojmů. Pojmy a citace týkající se konkrétních teorií ponechávám v zájmu lepšího porozumění a intertextuality v původním anglickém tvaru.

IX.2 Bibliografie

Primární zdroje

Digitalizovaný archiv *Dong-a Ilbo* [Východoasijský deník] [online databáze]. [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <http://newslibrary.naver.com>

Digitalizovaný archiv *Čosŏn Ilbo* [Korejský deník] [online databáze]. [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <http://srchdb1.chosun.com>

Digitalizovaný archiv *Wolgan Čosŏn* [Korejský měsíčník] [online databáze]. [cit. 2018-05-13]. Dostupné z: <http://srchdb1.chosun.com/maga/index.jsp>

80njŏn 5wŏl, pchurŭn nunŭi mŏkkjŏkča [Květen 1980, modrooký svědek]. [dokumentární film]. [AVI]. KBS Documentary, Korejská republika, 2003.

KBS Jŏngsang sillok [Obrazové záznamy]. [dokumentární cyklus]. [AVI]. KBS Documentary, Korejská republika, 2005.

Digitalizovaný archiv The New York Times [online databáze]. [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: <https://timesmachine.nytimes.com/browse>

Literatura

A Hard journey to justice: First Term Report by the Presidential Truth Commission on Suspicious Deaths of the Republic of Korea (10.2000-10.2002). Seoul, Korea: Presidential Truth Commission on Suspicious Deaths, 2004.

ALTBACH, Philip G. *Comparative Higher Education: Knowledge, the University, and Development*. Greenwich, Conn.: Ablex Publishing Corporation, 1998. ISBN 9781567503814.

BLUMER, Herbert G. Social Movements. *Studies in Social Movements: a Social Psychological Perspective*. New York: The Free Press, 1969, s. 8-29. ISBN 0029205603.

ČÖ, Čöng-un. *The Gwangju Uprising: The Pivotal Democratic Movement That Changed the History of Modern Korea*. Paramus, N.J.: Homa & Sekey Books, 2006. ISBN 9781931907361.

ČÖ, Hjä-wol. The societal impact of student politics in contemporary South Korea. *Higher Education*. 1991, **22**(2), 175-188.

ČÖN, Sang-bong. *Hanguk Künhjöndä Čchöngnjön Undongsa [Moderní dějiny korejského studentského hnutí]*. Söul: Duri Midiö, 2004. ISBN 8977151406.

ČÖNG, Sang-jong a Si-min RJU. *Memories of May 1980: a Documentary History of the Kwangju Uprising in Korea*. Seoul: Korea Democracy Foundation, 2003. ISBN 9788977782037.

CUMINGS, Bruce. *Korea's Place in the Sun: A Modern History*. 1. New York: W. W. Norton, 1997. ISBN 9780393327021.

DIANI, Mario. The Concept of Social Movement. *The Sociological Review*. 1992, **40**(1), 1-25.

ECKERT, Carter J. *Park Chung Hee and Modern Korea: The Roots of Militarism 1866-1945*. London, England: The Belknap Press of Harvard University Press, 2016. ISBN 9780674659865.

GAMSON, William A. *The Limits of Pluralism*. Michigan: Michigan Publishing, 1974.

GLASBERG, Davita Silfen a Deric SHANNON. *Political Sociology: Oppression, Resistance, and the State*. Thousand Oaks: Pine Forge Press, 2010. ISBN 9781412980401.

HAGGARD, Stephan. a Robert R. KAUFMAN. *The Political Economy of Democratic Transitions*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1995. ISBN 9780691027753.

HAN, Söng-džu. Student Activism: A Comparison Between the 1960 Uprising and the 1971 Protest Movement. KIM, Čchöng-lim., ed. *Political Participation in Korea: Democracy, Mobilization, and Stability*. Santa Barbara, Calif.: Clio Books, 1980. ISBN 9780874362961.

- HONG, Sök-rjul. Reunification Issues and Civil Society in South Korea: The Debates and Social Movement for Reunification during the April Revolution Period, 1960-1961. *The Journal of Asian Studies*. 2002, **61**(4), 1237-1257.
- HWANG, Üi-bong. *80njöndäüi haksängundong [Studentské hnutí 80. let]*. Söul: Ačchim, 1986. ISBN 2004293000035.
- I, Čä-üi. *Kwangju Diary: Beyond Death, Beyond the Darkness of the Age*. Los Angeles: UCLA Asian Pacific Monograph Series, 1999. ISBN 9781883191030.
- I, Čöng-sik. South Korea 1979: Confrontation, Assassination, and Transition. *Asian Survey*. 1980, **20**(1), 63-76.
- I, Nam-hüi. The South Korean student movement: undongkwön as a counterpublic sphere. ARMSTRONG, Charles K., ed. *Korean Society: Civil society, Democracy and the State*. 2. vyd. New York: Routledge, 2007, s. 95-120. Asia's transformations. ISBN 0203966643.
- I, Nam-hüi. *The Making of Minjung: Democracy and the Politics of Representation in South Korea*. Ithaca: Cornell University Press, 2007. ISBN 9780801445668.
- JU, Sök-čchun a Bjöng-jöng PAK. Hanguk haksängundongüi kudžowa kinüŋ [Struktura a funkce korejského studentského hnutí]. KIM, Jöng-mo, ed. *Hjöndä hankuk sahö mundžeron [Pojednání o problémech moderní korejské společnosti]*. Söul: Hanguk bokči čöngčchäk jönguso, 1991, s. 94-118. ISBN 2007459000658.
- KANG, Man-gil. *A History of Contemporary Korea*. Folkstone, Kent, UK: Global Oriental, 2005. ISBN 9781905246052.
- KARL, T.L. a P.C. SCHMITTER. Modes of transition in Latin America, Southern and Eastern Europe. *International Social Science Journal*. 1991, **43**(128), 269 – 284.
- KATSIAFICAS, George N. *Asia's Unknown Uprisings Volume 1: South Korean Social Movements in the 20th Century*. Oakland, Calif.: PM Press, 2012. ISBN 9781604864571.
- KIM, Čin-ung. The Nature of South Korean Anti-Americanism. *Korea Journal*. 1994, **34**(1), 36-47, s. 42
- KIM, Dong-čchun. The Great Upsurge of South Korea's Social Movements in the 1960s. *Inter-Asia Cultural Studies*. 2006, **7**(4), 619-633.
- KIM, Jöng-kü. From Protest to Change of Regime: The 4–19 Revolt and The Fall of the Rhee Regime in South Korea. *Social Forces*. 1996, **74**(4), 1179-1208.

- KIM, Söng-bo. Kwangdžu Haksäng Undonggwa Sahödžuüi Čchöngnjön·Haksängčödžik [Hnutí za nezávislost v Kwangdžu a socialismus, spolky studentstva a mládeže]. *Jöksa pipchjöng [Kritika historie]*. 1989, **3**(6), 119-137.
- KIM, Sön-hjök. *The Politics of Democratization in Korea: The Role of Civil Society*. Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press, 2000. ISBN 9780822957362.
- KINNEY, Robert A. Students, Intellectuals, and the Churches: Their Role in Korean Politics. *Asian Affairs: An American Review*. 1981, **8**(3), 180-195.
- LARSON, James F. a Hüng-su. PAK. *Global television and the politics of the Seoul Olympics*. Boulder, Colo.: Westview Press, 1993. ISBN 9780813316949.
- LE BON, Gustave. *The Crowd: A Study of the Popular Mind*. London: Macmillan, 1896.
- LIPSET, Seymour Martin. *Political Man: The Social Bases of Politics*. Garden City, N.Y.: Doubleday & Company, 1960. ISBN 0801825229.
- MCADAM, Doug. *Political Process and the Development of Black insurgency, 1930-1970*. Chicago: University of Chicago Press, 1982. ISBN 0226555518.
- MCADAM, Doug., John D. MCCARTHY a Mayer N. ZALD. *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*. New York: Cambridge University Press, 1996. ISBN 9780521485166.
- MCCARTHY, John D. a Mayer N. ZALD. Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory. *American Journal of Sociology* [online]. The University of Chicago Press, 1977, **82**(6), 1212-1241 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2777934>
- MORLINO, Leonardo. *Changes for democracy: actors, structures, processes*. Oxford: Oxford University Press, 2011. ISBN 9780199572533.
- OGLE, George E. *Liberty to the captives: The struggle against oppression in South Korea*. Atlanta: John Knox Press, 1977. ISBN 9780804214940.
- ORTEGA ORTIZ, Reynaldo Yunuen. *Democratic Transitions in Latin America. Oxford Bibliographies*. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 9780199756223.
- PAK, Dong-un. *Mindžok Sasangron [Diskurz o myšlení lidu]*. Söul: Sämtchösa, 1978.
- PAK, Hjön-čchä a Hüi-jön ČO. *Hanguk sahwö kusöngčche nondžäng [Debata o společenské struktúře Koreje]*. Söul: Čuksan, 1989.

PAK, Mi. South Korea: Passion, Patriotism and Student Radicalism. WEISS, Meredith L. a Edward. ASPINALL. *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2012, s. 125-151. ISBN 9780816679690.

PAK, Mi. *Democracy and Social Change: a History of South Korean Student Movements, 1980-2000*. Bern: P. Lang, 2008. ISBN 9783039110667.

PRZEWORSKI, Adam. *Democracy and the market: political and economic reforms in Eastern Europe and Latin America*. New York: Cambridge University Press, 1991. ISBN 9780521423359.

RUBINSTEIN, Alvin Z. a Donald Eugene SMITH, ed. *Anti-Americanism in the Third World: Implications for U.S. Foreign Policy*. New York: Praeger, 1985. ISBN 0030019621.

SAMUEL P. HUNTINGTON. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman: Univ. of Oklahoma Press, 1991. ISBN 9780806125169.

SIN, Ki-uk. a Kjöng Mun. HWANG. *Contentious Kwangju: The May 18 Uprising in Korea's Past and Present*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2003. ISBN 9780742519619.

SIN, Ki-uk. Marxism, Anti-Americanism, and Democracy in South Korea: an Examination of Nationalist Intellectual Discourse. *Positions: asia critique*. 1995, 3(2), 510-536.

SMELSER, Neil J. *Theory of Collective Behavior*. 3. vydání. New York: The Free Press, 1965.

SŎ, Čung-sök. *80njöndä mindžungüi salmgwa tudžäng [Život a boj mindžung v 80. letech]*. Söul: Jöksa pipchjongsa, 1988. ISBN 2004559000052.

THOMPSON, Mark R. *Vanguard in a Vacuum: Student Protests and Developmentalist Authoritarianism in Pacific Asia: Political Learning? Understanding Student Activism in Asia*. Kuala Lumpur, 2008.

TILLY, Charles. *Democracy*. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 9780521701532.

TILLY, Charles. *From Mobilization to Revolution*. Reading, Mass.: Addison-Wesley Pub. Co., 1978. ISBN 0201075717.

TILLY, Charles. *Popular contention in Great Britain, 1758-1834*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1995. ISBN 9780674689800.

TILLY, Charles. *Social movements, 1768-2004*. Boulder: Paradigm Publishers, 2004. ISBN 9781594510434.

TURNER, Ralph H. a Lewis M. KILLIAN. *Collective Behavior*. 2. vydání. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1972. ISBN 0131406574.

WEISS, Meredith L. a Edward. ASPINALL. *Student Activism in Asia: Between Protest and Powerlessness*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2012. ISBN 9780816679690.

IX.3 Seznam schémat a obrazového materiálu

Schéma 1 – Typologie tranzice dle Schmittera a Lynn Karlové	16
Obrázek 1 – Náčrt smrtelného zranění otištěný v Dong-a Ilbo	28
Obrázek 2 – Fotografie studenta Kim Ču-jöla po vytažení z moře	29
Obrázek 3 – Policie násilně rozhání studentský protest	34
Obrázek 4 – Mladí studenti prosí vojáky před prezidentským sídlem, aby už nestříleli	35
Obrázek 5 – Lidé s kanystry stojí frontu na benzín během druhé ropné krize	43
Obrázek 6 – Armáda násilně potlačuje protest v Pusanu	44
Obrázek 7 – Rekonstrukce atentátu na prezidenta Paka	45
Obrázek 8 – Čön Tu-hwan vyhlašuje výsledky vyšetřování atentátu na prezidenta Paka	46
Obrázek 9 – Veřejná jídelna v osvobozeném Kwangdžu	51
Obrázek 10 – Lidové shromáždění na náměstí Demokracie	51
Obrázek 11 – Upálení podobizny Čön Tu-hwana	53
Obrázek 12 – Protiútok taxikářů a řidičů hromadné dopravy	53
Obrázek 13 – Kolona tanků při obsazení Kwangdžu	55
Obrázek 14 – Bezobřadní pohřbívání padlých aktivistů	56
Obrázek 15 – Buddhisté účastníci se protestů	64
Obrázek 16 – Student vleče pryč zasaženého I Han-jöla	67
Obrázek 17 – Katedrála v Mjöngdongu	68
Obrázek 18 – Studenti při srážce s policií	69

X. Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit roli studentského hnutí v procesu demokratizace Korejské republiky. V první části se po zevrubném představení současného diskurzu na polích tranzitologie a lidových hnutí věnuji příčinám vzniku fenoménu studentských hnutí v čele procesu demokratizace na základě dvou teorií, Vanguard in a Vacuum a teorie krize historické subjektivity.

Ve druhé části se pak snažím doplnit potřebný socio-kulturní kontext a poukázat na důležité společenské změny prospěšné pro demokratizační proces. V závěru práce se pokouším v odkazu na incident v Kwangdžu nastínit ideologický vývoj uvnitř studentského hnutí jakožto jeden z klíčových faktorů v úspěchu Červnového boje za demokracii.

Klíčová slova

demokratizace, lidová hnutí, studentské hnutí, mindžung, Kwangdžu

Abstract

The aim of this bachelor's thesis is to analyze and evaluate the role of the student movement in the democratization process of the Republic of Korea. In the first part, after a thorough introduction of the current discourse in the fields of transitology and social movements, I focus on explaining the causes of the phenomenon of student movements at the vanguard of democratization processes based on two theories, Vanguard in a Vacuum and the crisis of historical subjectivity theory.

The second part attempts to supply necessary socio-cultural context and to point out important social changes beneficial to the democratization process. Finally, I attempt to illustrate the ideological shift inside the student movement in the aftermath of the Gwangju Uprising as a key factor in the success of the June Struggle.

Keywords

democratization, social movements, student movement, minjung, Gwangju